

T.C.
BAŞBAKANLIK
DEVLET PLANLAMA TEŞKİLATI
MÜSTEŞARLIĞI

BOLU İLİ RAPORU

ŞUBAT 2002

Yayın No. DPT :2651

BOLU İLİ RAPORU

**Günseli ERŞAHİN
İlgen ŞERİFEKEN**

**BÖLGESEL GELİŞME VE YAPISAL UYUM
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ**

ŞUBAT 2002

ISBN 975 – 19 – 2992 - x. (basılı nüsha)
975 – 19 – - . (elektronik nüsha)

Bu Çalışma Devlet Planlama Teşkilatının görüşlerini yansıtmaz. Sorumluluğu yazarına aittir. Yayın ve referans olarak kullanılması Devlet Planlama Teşkilatının iznini gerektirmez; İnternet adresi belirtilerek yayın ve referans olarak kullanılabilir. Bu e-kitap, <http://ekutup.dpt.gov.tr/> adresindedir.

Bu yayım 400 adet basılmıştır. Elektronik olarak, 1 adet pdf dosyası üretilmiştir.

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa No</u>
1. GİRİŞ.....	1
2. MEKANSAL YAPI.....	2
2.1. İlin Konumu	2
2.2. İlin Ulaşım Ağındaki Yeri.....	2
2.3. İlin Topografyası.....	3
2.4. İklim Özellikleri ve Bitki Örtüsü.....	5
2.5. Doğal Afet Potansiyeli.....	5
2.5.1. Jeolojik Yapı ve Depremsellik.....	5
2.5.2. 1999 Depremleri ve Bolu	6
2.5.3. Diğer Afet Potansiyelleri.....	6
3. İDARİ YAPI.....	6
4. BOLU İLİNİN SOSYO-EKONOMİK DURUMU	7
5. SOSYAL YAPI.....	8
5.1. Nüfus.....	8
5.2. Sağlık.....	10
5.3. Eğitim.....	10
6. EKONOMİK YAPI.....	13
6.1. Tarım.....	15
6.1.1. Tarla Bitkileri.....	17
6.1.2. Bağ-Bahçe Bitkileri ve Meyveler.....	17
6.2. Hayvancılık.....	22
6.3. Ormancılık.....	27
6.4. Sanayi.....	28
6.4.1. İmalat Sanayii.....	28
6.4.2. Sanayi Alt Yapısı.....	29
6.5. Turizm.....	31
6.6. Teknik Altyapı.....	35

6.6.1. Ulaştırma.....	35
6.6.2. Enerji.....	36
6.6.3. Haberleşme.....	37
6.6.4. Su ve Kanalizasyon Hizmetleri.....	37
6.7. Madencilik.....	38
7. 2002 YILI KAMU YATIRIMLARI.....	39
8. ÖZEL SEKTÖR YATIRIM TEŞVİKLERİ.....	40
9. İLİN SORUNLARI VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ.....	41
EK 1 İllerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması	
EK 2 İllerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırmasında Merkez İlçelerin Sıralamadaki Yerleri	
EK 3 2002 YILI BOLU İLİ KAMU YATIRIMLARI	

1. GİRİŞ

İller; ülkelerin ulusal, ekonomik ve toplumsal kalkınmasında, bölgesel gelişmişlik farklarının giderilmesinde ve kalkınmanın ülke genelinde dengeli bir biçimde sağlanmasında temel bir birim olma özelliğine sahiptirler.

Dünyadaki küresel ve bölgesel gelişmeler, Türkiye'deki ekonomik, sosyal ve toplumsal gelişmeler, illerin sosyo-ekonomik yapı ve potansiyellerinin önemini daha da artırmış, bölge planlamasında ulusal kalkınmanın mekan boyutunun en temel birimi olan illeri ön plana çıkarmıştır. Bu çerçevede Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı ve 2001 Yılı Programında gelir dağılımı dengesizliklerinin en aza indirilmesi, bölgesel gelişmenin hızlandırılması ve rasyonel kaynak dağıtımını açısından önem taşıyan, bölge planlarıyla uyumlu, il gelişme planlarının hazırlanması öngörülmüştür.

Bolu ili İstanbul ve Ankara arasında yer alan, zengin tarım ve turizm potansiyeli olan, 9 bin dolayında öğrencisi olan bir üniversite kenti özellikleriyle, ülke ekonomisi açısından önem arz eden bir ilimizdir. Bolu 1999 yılında meydana gelen depremlerden etkilenmiş, aynı yıl Bolu iline bağlı Düzce ilçesinin il olması ve bazı ilçe, bucak ve köylerin bu ile bağlanması ile Bolu ilinin demografik, ekonomik ve sosyal yapısında önemli değişiklikler meydana gelmiştir. Bu gelişmeler ve 8. Plan çerçevesinde duyulan ihtiyaç, Bolu ili için bir "İl Gelişme Planı"nın hazırlanmasını zorunlu kılmıştır. Bolu ili Gelişme Planı ile il kaynaklarının tespiti, rasyonel kullanımı; mekansal dağılımın düzenlenmesi ve il envanterinin oluşturulması, potansiyellerinin değerlendirilmesi, ilin gelişmesinin sağlanması amaçlanmaktadır. Bolu İli Gelişme Planı, ilin beklenen kalkınmasını gerçekleştirebilmesi ve kalkınmanın merkezden çevre ilçelere yayılmasında önemli bir rol oynayacaktır.

İlin mevcut sosyo-ekonomik yapısını, potansiyellerini, sorun ve çözüm önerilerini içeren bu rapor, DPT Bölgesel Gelişme ve Yapısal Uyum Genel Müdürlüğü'nün bundan önce yapılan benzer çalışmalarının yeni bir halkasını oluşturmaktadır. Bu rapor ile halen sürdürülen Bolu İli Gelişme Planı hazırlık çalışmaları kapsamında yapılan çalışmalara destek olması amaçlanmaktadır.

İl ile ilgili bazı güncel istatistiklerin DİE tarafından henüz çıkarılmamış olması nedeniyle, il ekonomisinde 1999 yılında yaşanan değişimleri istatistiksel olarak gösterme olanağı bulunamamış, ancak raporda ilin mekansal yapı, idari yapı, sosyo-ekonomik durumu, kamu yatırımları, özel sektör yatırım ve teşvikleri, eldeki veriler doğrultusunda incelenmeye çalışılmış, son olarak da ilin sorunlarına ve çözüm önerilerine yer verilmiştir.

2. MEKANSAL YAPI

2.1. İlin Konumu

Batı Karadeniz Bölgesinde yer alan Bolu ili kuzeyde Zonguldak, kuzey doğusunda Karabük, doğuda Çankırı, güneyde Ankara, güney batıda Bilecik ve Eskişehir, batıda Düzce ve Sakarya illeri ile çevrilidir.

Bolu, Düzce ve bağlı ilçelerinin ayrılmasından sonraki durumuyla toplam 8.294 km²'lik bir alana sahiptir. Bu alan ülke yüzölçümünün yüzde 1,06'sını oluşturmaktadır. Bolu ve bağlı ilçelerinin yüzölçümleri ve nüfus yoğunlukları Tablo 1'de görülmektedir.

Tablo 1- Bolu İli İlçelerinin Yüzölçümleri ve Nüfus Yoğunlukları

İlçeler	Yüzölçümü (km ²)	Nüfus	Nüfus Yoğunluğu
Merkez İlçe	1.527	135.009	88
Dörtdivan	284	9.528	34
Gerede	1.255	41.391	33
Göynük	1.436	18.589	13
Kıbrısık	641	5.534	9
Mengen	895	16.504	18
Mudurnu	1.349	25.148	18
Seben	682	8.871	13
Yeniçağa	225	10.080	45
TOPLAM	8.294	270.654	33

Kaynak: DİE, Bolu Valiliği

2.2. İlin Ulaşım Ağındaki Yeri

Bolu, İstanbul'u Ankara'ya bağlayan D-100 (E-80) karayolunun kenarında, İstanbul'a 262 km., Ankara'ya 191 km. mesafede yer almaktadır. TEM otoyolu il merkezinin kuzeyinden geçmektedir. TEM otoyoluna Abant,

Paşaköyü ve Çaydurt girişi bulunmakta olup, Abant girişi 12 km. batısında, Paşaköy girişi 3 km. batısında ve Çaydurt girişi de 13 km. doğusundadır.

Bolu il merkezinin önemli merkezlere olan uzaklığı Tablo 2'de verilmektedir.

Tablo 2- Bolu İl Merkezinin Bazı Önemli Merkezlere Olan Uzaklığı

İl	Uzaklık
Ankara	191
Eskişehir	297
Bilecik	217
Adapazarı	116
Düzce	47
İstanbul	262
Zonguldak	162
Çankırı	234

İl'de 348 km. devlet yolu, 261 km. il yolu ve 102 km. otoyol bulunmaktadır. Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün sorumlu olduğu köy yolları ağının uzunluğu 3.655 km.'dir. Bunun 613 km'lik bölümü asfalt, 2.590 km'lik bölümü stabilize, 121 km.'lik bölümü tesviye ve 331 km'lik bölümü de ham yoldur.

İl'in demiryolu ve denizyolu bağlantısı yoktur. İl'de sivil taşımacılığa kapalı bir havaalanı mevcuttur.

Bolu İli, doğu-batı istikametindeki D-100 karayolunun çevresinde gelişmiştir. Bu nedenle, kent makroform olarak kuzey ve güney olmak üzere ikiye bölünmüştür. Karayolu şehir içi trafiğinde de yoğun biçimde kullanılmaktadır.

2.3. İlin Topografyası

Şehir merkezinin kurulu bulunduğu Bolu Ovası'nın kuzeyinde ve güneyinde olmak üzere iki büyük dağ şeridi, bunların arasında ovalar ve dağların yüksek kesimlerindeki düzlüklerin oluşturduğu platolar, Bolu arazisinin ana morfolojik öğeleridir.

Karadeniz boyunca uzanan dağlar Bolu yöresinde kollara bölünür ve aralarına vadiler ve ovalar girer. Genel olarak, Bolu'nun dağları doğudan ve

kuzeyden güneye ilerledikçe yükselme gösterir. Bu dağlar kuzeyden güneye doğru üç sıra halinde, ilin yüzölçümünün büyük bir bölümünü oluştururlar.

İl sınırları içerisinde ve uzayan sıradağlar arasında, batıdan doğuya birbirinden yüksek eşiklerle ayrılan ve tarıma elverişli olan Bolu, Gerede, Dörtdivan Ovaları ve Göynük-Himmetoğlu ovaları yer almaktadır.

Ovaların en büyüğü ortasında il merkezinin de bulunduğu Bolu Ovasıdır. Ovanın alanı 12.175 hektar, rakımı da 730 m'dir. Gerede ve Dörtdivan Ovalarının rakımı 1300 m., Göynük-Himmetoğlu ovasının ise 600 m'dir.

Dağlarla ovalar arasında ve dağıçi vadilerde yamaç eğimleri genelde yüksektir. Eğimin yüksekliğine ve yağışların fazlalığına karşın, heyelan ve erozyonun fazla gözlenmemesi güçlü bitki örtüsüne bağlıdır.

Yaylalar, hayvancılık alanında olduğu gibi turizm ve rekreasyon alanlarında da ilin önemli bir potansiyel alanıdır. Yaylaların başlıcaları; Aladağ, Gerede, Esentepe, Sarıalan ve Seben yaylalarıdır.

İlin akarsu ağı oldukça sık olmakla birlikte havzalardaki akarsuların beslenme alanlarında düzensiz yağış rejimi görüldüğünden, yıllık su verimleri azdır.

Morfolojik yapının karışıklığı, yağış ve akarsu zenginliği ve eğimlerin çokluğu, Bolu'da küçük boyutlu göllerin oluşumuna zemin hazırlamıştır. Bu nedenle yöre irili, ufaklı doğal ve baraj gölleri açısından zenginlik gösterir. Abant, Yeniçağa, Çubuk, Karagöl, Karamurat ve Sunnet gölleri ile Gököy Baraj Gölü ve Gölcük Göleti ile Aladağ Göleti hem su kaynakları açısından hem de bölgenin topografik nitelikleri açısından önemli varlıklarıdır.

2.4. İklim Özellikleri ve Bitki Örtüsü

Bolu ilinde, Karadeniz ardı iklim tipi ile, Göynük'ün güney kesimlerinde İç Anadolu iklim tipleri etkilidir. Bolu ili genel olarak yazları serin, kışları ise soğuk ve her mevsim yağışlıdır. İlde arazi şekillerinin etkisine bağlı olarak da farklı iklim özelliklerine rastlanır; Bolu, Gerede, Seben ve Kıbrısçık'ta yer yer farklı iklim alt bölgeleri bulunur.

Bolu İli arazisi oldukça engebeli ve Türkiye ortalamasına göre yoğun orman örtüsü ile kaplıdır. Orman örtüsü tüm alanın % 55 kadarını kaplamaktadır. Karadere, Seben ve Aladağ ormanları flora ve vejetasyon bakımından yurdumuz için zenginlik kaynağıdır.

2.5. Doğal Afet Potansiyeli

2.5.1. Jeolojik Yapı ve Depremsellik

Bolu aktif deprem kuşağı içinde bulunmaktadır. Tektonik bakımdan çok hareketli olan bu bölge Bolu'da da etkisini gösterir. Bolu arazisi henüz oturmuş ve yerleşmiş değildir. Bu bakımdan konveksiyon ve çökme hareketleri başlıca faktördür. Ayrıca kabuk tabakası altındaki magmanın su ve katı maddeleri ısıtıp eritmesinden iki netice doğar:

1- Kaplıcalar (Sıcak su kaynakları)

2- Depremler (Erime ve yumuşama sonucu meydana gelen çökme ve kırılmalar.)

Karlıova ve Erzincan üzerinden gelerek, Eskipazar'ın güneyinde Bolu İl alanına giren ve Gerede-Yeniçağa-Bolu/Karacasu-Abant üzerinden geçerek, Taşkesti'nin 10 km. kadar batısından İl alanı dışına çıkan Kuzey Anadolu Fay Kuşağı, genç dönemde bölgenin jeolojik yapılanmasında etkili olmuştur. Bolu ve Yeniçağa ovaları, Yeniçağa ve Abant gölleri bu fay hareketine bağlı olarak oluşmuşlardır.

Kuzey Anadolu Fayının varlığı ile şekillenen jeolojik yapı Bolu'yu birinci dereceden riskli bir deprem bölgesi durumuna getirmiştir.

Bolu Merkez, Karacasu Beldesi, Yeniçağa ve Gerede olmak üzere; önemli sayıda yerleşim merkezi çok yüksek deprem riski taşıyan jeolojik ortamlarda kurulmuşlardır. Merkez ilçe ve Karacasu beldesi, Yeniçağa ve Gerede ilçe merkezi Kuzey Anadolu Fay Kuşağında ana fayın üzerinde kurulmuş yerleşim merkezleridir. Merkez ilçe, Karacasu beldesi, Yeniçağa ilçe merkezi ayrıca alüvyial, zayıf zemin üzerinde bulunmaktadır. Gerede ilçe merkezinin güney kesimlerinde de zemin alüvyialdır. Diğer ilçe merkezlerinde

ve çoğu köyde zemin özellikleri genelde kaya zemin şeklindedir ve daha güvenlidir.

2.5.2. 1999 Depremleri ve Bolu

17 Ağustos 1999 tarihinde Gölcük merkezli 7.4 büyüklüğündeki depremin etkileri İstanbul'dan Bolu'ya kadar hissedilmiş, deprem Gölcük, İzmit ve Adapazarı, İstanbul ve Düzce olmak üzere çok sayıda yerleşim merkezinde can ve mal kaybı yaratmıştır. 12 Kasım 1999 tarihinde Düzce-Beyköy merkezli ve 7.2 büyüklüğündeki ikinci yıkıcı depremde ise, en fazla Düzce ve çevresi ile Bolu etkilenmiştir. Bolu, diğer deprem bölgesindeki iller gibi, plansız ve çarpık kentleşme ve arazi kullanımı ile imar uygulamasındaki hatalar nedeniyle depremin etkilerini ağır şekilde yaşamıştır.

2.5.3. Diğer Afet Potansiyelleri

Bol yağışlı iklim özelliği ve jeolojik-jeomorfolojik yapısı nedeniyle İl'in birçok kesiminde heyelan, sel ve erozyon potansiyeli mevcuttur. Ancak bölgedeki zengin orman örtüsü nedeniyle bu doğal afetlere sıkça rastlanmamaktadır. Orman örtüsünün gelecekte de korunması İl'de büyük önem arz etmektedir.

3. İDARİ YAPI

1999 yılı Bolu ili için sosyo-ekonomik yapı yanında idari yapının da değişikliğe uğradığı bir yıldır. 1999 yılı Aralık ayında bir yasal düzenlemeyle Bolu'nun idari yapısı değişmiştir. 9 Aralık 1999 tarih ve 23901 sayılı resmi gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren "Bir İl ve İki İlçe Kurulması ve 190 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin Eki Cetvellerde Değişiklik Yapılması Hakkında 584 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname" ile Bolu iline bağlı Düzce ilçe merkezi il olmuş ve ilçe, bucak, kasaba ve köy statüsündeki çok sayıda yerleşme yeri Düzce'ye bağlanmıştır.

Düzce ilçesinin il olması ve daha önce Bolu iline bağlı Akçakoca, Cumayeri, Çilimli, Gölyaka, Gümüşova, Yığılca ilçeleri ile ilçe yapılan Kaynaşlı'nın Düzce iline bağlanması sonucu, Bolu ilinin idari yapısı

değişmiştir. İlin merkez ilçe ile birlikte 9 ilçesi bulunmaktadır (Dörtdivan, Gerede, Göynük, Kıbrıscık, Mengen, Mudurnu, Seben, Yeniçağa).

İl merkezinde, merkez belediye ile 1 belde belediyesi olmak üzere toplam 2 belediye bulunmaktadır. İl genelinde; ilçe belediye sayısı 9, belde belediye sayısı 4 olmak üzere, toplam 13 belediye bulunmaktadır. Belediye sınırları içerisinde bulunan mahalle sayısı 62, ildeki köy sayısı ise 511'dir. Köyler genellikle dağınık yerleşim karakteri göstermektedir.

4. BOLU İLİNİN SOSYO-EKONOMİK GELİŞMİŞLİK DURUMU

İllerin sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralaması, ekonomik ve sosyal yapıları temsil eden 58 değişkenin ortak bileşkesi olarak ve temel bileşenler analiziyle en son 1996 yılında Devlet Planlama Teşkilatı tarafından yapılan "İl ve İlçelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması"yla oluşturulmuştur. Bu araştırmanın sonuçlarına göre, Bolu ili (o tarihte Düzce ilini de kapsamaktadır) 28. sırada bulunmaktadır. (Ek 1) Ancak, 1999 yılında Düzce ilçesinin il olması, ayrıca ilin üretim gücü içinde toplam % 19,5 dolayında payı olan 7 ilçenin bu ile bağlanması sonucunu doğuran idari yapı değişikliğinin Bolu'nun gelişmişlik sıralamasındaki yerini değiştirmesi olasıdır.

Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı tarafından en son 1996 yılında yapılan ilçelerin sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralaması araştırması verilerine göre, Bolu iline bağlı ilçelerin, il ve 858 ilçe içindeki gelişmişlik sıralaması Tablo 3'de verilmiştir. 81 Merkez ilçe içerisinde Bolu Merkez ilçesi 21. sırada (Ek 2) 858 ilçe içinde ise 31. sırada yer almaktadır.

Tablo 3- İlçeler İtibariyle Gelişmişlik Düzeyi

<i>İL</i>	<i>İLÇE</i>	<i>858 İlçe İçinde</i>	
		<i>Gelişmişlik Sırası</i>	<i>İl içinde Gelişmişlik Sırası</i>
BOLU	Merkez	31	1
BOLU	Yeniçağa	133	2
BOLU	Gerede	212	3
BOLU	Mengen	287	4
BOLU	Seben	347	5
BOLU	Kıbrısçık	426	6
BOLU	Mudurnu	476	7
BOLU	Göynük	565	8
BOLU	Dörtdivan	664	9

Kaynak. DPT

İdari yapı değişikliğinden sonra demografik ve sosyo-ekonomik verilerin resmi olarak yayımlanmamış olması, ilin sosyo-ekonomik durumunun detaylı olarak incelenebilmesini engellemektedir.

5. SOSYAL YAPI

5.1. Nüfus

Bolu ili nüfusu, 2000 Genel Nüfus Sayımı sonuçlarına göre toplam 270.654 kişidir. İl, Türkiye genelindeki nüfus büyüklüğü sıralamasına göre 62. sırada yer almaktadır. Bolu ili ve ilçelerinin toplam, şehir ve köy nüfusları ile şehirleşme oranları Tablo 4'de verilmektedir.

İlde, Merkez ilçe 135.009 kişi ile en kalabalık ilçe konumundadır. Merkez ilçeyi Gerede, Mudurnu ve Mengen ilçeleri izlemektedir. En düşük nüfuslu ilçe ise Kıbrısçık'tır.

İlin nüfus yoğunluğu 33 kişi/km² olup, Türkiye ortalaması olan 83 kişinin oldukça altındadır. Bu oran ilçelere göre büyük farklılıklar gösterir. Bolu Merkez ilçe km²'ye 88 kişi ile Türkiye ortalamasından yüksek bir yoğunluğa sahipken, Kıbrısçık, Göynük, Seben ve Mudurnu ilçeleri oldukça düşük nüfus yoğunluğuna sahiptir.

İl genelinde nüfusun 142.685'i şehirlerde, 127.369'u köylerde yaşamaktadır. Şehirleşme oranı % 52,7 olup, Türkiye ortalaması olan % 65'in altındadır.

Bolu ilçelerinde nüfusun kır-kent dağılımı farklılık göstermektedir. Bolu Merkez, Gerede ve Yeniçağa ilçelerinde kır nüfusunun payı % 36-39 arasında olup, Türkiye ortalaması olan % 35'e yakındır. Bu ilçelerin ortak özelliği Ankara-İstanbul yolu üzerinde ve TEM otoyoluna bağlantılı olmalarıdır.

Mudurnu ilçesinde kır nüfus toplam nüfusun % 76,3'ü olup, bu durum, sözleşmeli tavukçuluk sisteminin köy nüfusunu tutması ile açıklanabilir. Göynük ve Mengen ilçelerinde de kır nüfusunun payı oldukça fazladır.

Bolu ilinin 1990-2000 dönemindeki yıllık nüfus artış hızı binde 2,9 , il ve ilçe merkezlerinin yıllık nüfus artış hızı binde 28,26 , köy yıllık nüfus artış hızı binde eksi 19,4 olarak gerçekleşmiştir (DİE, 2001). Türkiye'nin verileri ise binde 18,3 , 27 ve 3,9'dur. Bolu il merkezi bu dönemde oldukça yüksek bir nüfus artış hızına sahip olmuş; 1990 yılında 61.506 olan nüfus 2000 yılında 84.565'e yükselmiştir. Yıllık nüfus artış hızı binde 31,82 olarak gerçekleşmiştir (DİE, 2002).

Tablo 4- Bolu ve İlçelerinin Kır ve İlçe Nüfusları Dağılımı 1997-2000

	1997			2000			2000 Şehirleşme Oranı (%)
	Şehir	Köy	Toplam	Şehir	Köy	Toplam	
Merkez İlçe	80.225	49.402	129.627	84.565	50.444	135.009	62,64
Dörtdivan	2.997	6.782	9.779	3.335	6.193	9.528	35,00
Gerede	27.935	16.158	44.093	25.188	16.203	41.391	60,85
Göynük	4.316	13.307	17.623	4.984	13.605	18.589	26,81
Kıbrısçık	1.524	3.240	4.764	2.549	2.985	5.534	46,06
Mengen	4.861	11.051	15.912	5.411	11.093	16.504	32,79
Mudurnu	5.291	19.372	24.663	5.955	19.193	25.148	23,68
Seben	3.879	4.388	8.267	4.334	4.537	8.871	48,86
Yeniçağa	5.929	4.170	10.099	6.364	3.716	10.080	63,13
Toplam	136.957	127.870	264.827	142.685	131.969	270.654	52,72

1997'den 2000 yılına Dörtdivan, Kıbrıscık, Mudurnu ve Yeniçağa ilçelerinin kır nüfusları azalmıştır. Dörtdivan, Gerede ve Yeniçağa ilçeleri aynı dönemde nüfusu azalan ilçelerdir.

Son yıllarda, Bolu ilinin demografik yapısını etkileyen iki etmenden birisi depremler, diğeri de idari yapı değişikliğidir. DİE tarafından illerin sosyal ve ekonomik verilerinin analiz çalışmaları tamamlandıktan sonra nüfusun sosyal ve ekonomik nitelikleri ayrıntılı olarak ortaya konulabilecektir.

5.2. Sağlık

İl'de sağlık hizmetleri, başta Sağlık Bakanlığı'na bağlı kuruluşlar olmak üzere; Sosyal Sigortalar, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Tıp Fakültesi ve özel kuruluşlar aracılığıyla sunulmaktadır.

İl genelinde 7 devlet hastanesi, 1 Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Hastanesi, 1 Kadın Doğum ve Çocuk Hastanesi, 5 Sağlık Merkezi, 30 Sağlık Ocağı, 197 Sağlık Evi, 2 Verem Savaş Dispanseri, 2 Sağlık Meslek Lisesi, 1 SSK Hastanesi bulunmaktadır. Özel kuruluşlar olarak 2 özel hastane mevcuttur.

İldeki yataklı tedavi kurumlarında 764 yatak mevcut olup, 311 kişiye 1 yatak düşmektedir. Yatak başına düşen nüfus Türkiye ortalaması olan 380'den daha düşüktür. İl genelinde 71 uzman tabip, 114 pratisyen doktor, 8 diş tabibi, 260 ebe, 285 hemşire, 76 sağlık memuru mevcut olup, Bolu Valiliği verilerine göre 72 uzman tabip, 60 pratisyen doktor, 25 diş tabibi, 111 ebe, 120 hemşire, 24 sağlık memuruna daha ihtiyaç duyulmaktadır.

5.3. Eğitim

Bolu ilinde okul öncesi eğitim kurumu ve özel eğitim okulları dahil edildiğinde toplam okul sayısı 170, derslik sayısı 1.678, öğrenci sayısı 43.788, öğretmen sayısı 2.356 ve lojman sayısı 88'dir. İlçelere ait bilgiler ise Tablo 5'de verilmiştir.

İlde özel okul sayısı 2'dir. Bu okullarda toplam 37 öğretmen, 262 öğrenci bulunmaktadır.

Abant İzzet Baysal Üniversitesi 1992 yılında kurulmuştur. Üniversite bünyesinde, Eğitim Fakültesi, Teknik Eğitim Fakültesi, Orman Fakültesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Düzce Tıp Fakültesi, İzzet Baysal Tıp Fakültesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Mühendislik Mimarlık Fakültesi, Akçakoca Turizm İşl. ve Otelcilik Yüksek Okulu, Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu, Kemal Demir Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Yüksek Okulu, Bolu ve Düzce Sağlık Yüksek Okulu, Bolu, Düzce, Mudurnu, Mengen, Akçakoca, Gerede Meslek Yüksek Okulları ve Bolu Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu ile Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Sosyal Bilimler Enstitüsü ve Fen Bilimleri Enstitüsü bulunmakta ve ön lisans, lisans ve yüksek lisans düzeyinde eğitim hizmetlerini devam ettirmektedir.

Özetle, Üniversiteye bağlı 8 fakülte, 11 Yüksekokul ve 3 Enstitü bulunmaktadır. Bu okullarda toplam 650 akademik, 567 idari personel, 12763 öğrenci ile eğitim ve idari hizmetler yürütülmektedir.

Fakültelerin ve yüksek okulların ilçelere yaygınlaştırılması ile sosyal yaşantıda gözle görülür bir canlılık meydana gelmiş, kültürel etkinlikler artmıştır.

Tablo 5- Bolu İli Eğitim Kurumlarının Genel Durumu

S.No	İlçe Adı	Okul Öncesi Toplam				İlköğretim Okulları Toplam				Liseler Genel Toplam				Genel Toplam			
		Okul	Derslik	Öğrenci Sayısı	Öğretmen Sayısı	Okul	Derslik	Öğrenci Sayısı	Öğretmen Sayısı	Okul	Derslik	Öğrenci Sayısı	Öğretmen Sayısı	Okul	Derslik	Öğrenci Sayısı	Öğretmen Sayısı
1	Merkez	1	10	841	84	61	657	17.452	1.011	21	293	6.614	415	83	960	24.907	1.510
2	Dörtdivan			23	3	11	69	1.245	57	1	12	61	11	12	81	1.329	71
3	Gerede			161	9	10	103	4.949	178	7	58	974	84	17	161	6.084	271
4	Göynük			29	1	7	79	1.922	80	2	24	194	19	9	103	2.145	100
5	Kıbrısçık			14	1	5	23	536	25	1	12	50	9	6	35	600	35
6	Mengen			83	2	6	57	1.922	56	3	47	676	47	9	104	2.681	105
7	Mudurnu			71	4	20	118	3.205	128	3	16	306	12	23	134	3.582	144
8	Seben					6	31	888	31	1	10	124	9	7	41	1.012	40
9	Yeniçağa			46		3	50	1.242	62	1	9	160	18	4	59	1.448	80
Toplam		1	10	1.268	104	129	1.187	33.361	1.628	40	481	9.159	624	170	1.678	43.788	2.356

Kaynak: Bolu Valiliği (2001)

** İlköğretim Okulları Toplamına Özel Eğitim Okulları dahildir.

** Liseler Genel Toplamına Genel Liseler, Mesleki ve Teknik Liseler toplamları dahildir.

6. EKONOMİK YAPI

Ankara ve İstanbul gibi iki büyük metropolün arasında yer alan Bolu ili ulaşım ve konum itibariyle, sosyo-ekonomik gelişme için önemli bir üstünlüğe sahiptir. Tarım ve tarıma dayalı sanayi ve turizm alanlarındaki potansiyeline ve üniversite kenti özelliklerine rağmen, sosyo-ekonomik gelişmesini yeterince gerçekleştirememiştir.

Bolu ili 1973 yılında Kalkınmada Öncelikli Yörelere (KÖY) kapsamına alınıp teşvik tedbirlerinden yararlandırılmış, 1980 yılında KÖY kapsamından çıkarılarak normal yörelere kapsamına alınmıştır.

Bolu tarım ve ticaret ağırlıklı bir ekonomik yapıya sahiptir. Gelişmiş sanayi merkezlerine yakın konumlanmasına, geleneksel sanayi merkezlerinin ard bölgesinde yer almasına, sanayi kuşağı iller arasında bulunmasına rağmen, sanayileşmesini sağlayamamış, tarım ve ticaret ağırlıklı ekonomik yapısını uzun süre korumuştur.

Bolu ilinin, 1987-1997 dönemindeki GSYİH'nin ortalama sektörel paylarının yüzde dağılımına bakıldığında tarımda 31,7 , sanayide 20,0 ve hizmetlerde 48,3'dür. Tarım, sanayi ve hizmetler sektörünün GSYİH'daki payları, Karadeniz bölgesinde sırasıyla; yüzde 25,9, 22, 52,1 ve Türkiye genelinde sırasıyla yüzde; 16,1 , 27,2 , 56,7'dir. Bu göstergelere göre, Bolu ilinin tarımda; Bölge ve Türkiye ortalamasının üzerinde, sanayi ve hizmetlerde; Bölge ve Türkiye ortalamasının altında olduğu gözlenmektedir.

İlin gelişmesinde, son yıllarda tarım sektöründeki gerilemenin yanısıra, 1999 yılındaki depremlerin ve Türkiye ekonomisinin son yıllarda yaşadığı krizlerin olumsuz etkileri olmuştur.

17 Ağustos ve 12 Kasım 1999 tarihlerinde meydana gelen depremler, başta imalat sanayii kuruluşları olmak üzere, işletmelerde önemli üretim ve istihdam kayıplarına yol açmıştır. Özellikle düşük kapasite çalışan işletmeler nedeniyle üretim ve istihdam kayıpları meydana gelmiştir. ⁽¹⁾

⁽¹⁾ Deprem sonrasında Bolu'da 10 ve daha fazla kişi çalıştıran işyerlerinin yüzde 79'unun üretimi etkilenmiş olup bu işyerlerinin toplam zararı 37.127 milyar liradır. (DPT, Sanayi Özel İhtisas Komisyonu Raporu)

1988-1992 yılları arasında, GSYİH'da % 7,8 gibi ülke ortalamasının da üzerinde bir büyüme yakalayan Bolu ili, 1993-1997 yılları arasında büyüme hızını sürdürmemiş ve bu dönemde büyüme hızı % 0,8 olarak gerçekleşmiştir.

1999 yılında cari fiyatlarla 777 trilyon TL olan il gayrisafi hasılasının, Türkiye Gayri Safi Yurt İçi Hasılası (GSYİH) içindeki payı yüzde 0,9'dur. 1999 yılında Bolu ilinin büyüme hızı bir önceki yıla göre gerilemiş ve yüzde -1,7 olarak gerçekleşmiştir.

Devlet İstatistik Enstitüsü'nün verileriyle, 1998 yılında 3.758 dolar olan kişi başına düşen GSYİH, 1999 yılında yüzde 11,9'luk bir azalışla 3.308 dolara gerilemiştir (İl statüsünü kazanan Düzce ve bu ile bağlı ilçeler de, GSYİH değerleri içinde yer almaktadır).

Bolu ilinde, 1987-1999 döneminde yıllık ortalama kişi başına GSYİH miktarı 1987 yılı fiyatlarıyla, 1.556.136 TL'dir. Bu değer, aynı dönemdeki Bölge ortalamasının (1.106.160 TL.) üzerinde ve Türkiye ortalamasının (1.574.424 TL.) altındadır.

Bolu ilinde, 1987-1999 yılları içerisinde GSYİH incelendiğinde (1987 yılı fiyatlarıyla); 1987 yılında, 622.6 milyar TL. olan GSYİH, yıllar itibariyle giderek artarak 1998 yılında maksimum değeri olan 989.4 milyar TL.ya yükselmiş ve 1999 yılında ise 972.9 milyar TL. olarak gerçekleşmiştir.

Bolu ilinin, 1987-1997 dönemindeki GSYİH yıllık ortalama sektörel büyüme hızı aşağıdaki Tabloda verilmiş olup, büyüme hızı tarım sektöründe Bölge ortalamasının üzerinde, Türkiye ortalamasıyla eşit, sanayi ve hizmetler sektöründe ise, Bölge ve Türkiye ortalamalarının üzerindedir.

GSYİH YILLIK ORTALAMA SEKTÖREL BÜYÜME HIZI (%)
(1987-1997)

	BOLU	KARADENİZ	TÜRKİYE
Tarım	1,2	0,1	1,2
Sanayi	5,9	4,2	5,5
Hizmetler	5	4,1	4,4
TOPLAM	4,2	3,1	4,2

6.1. Tarım

Bolu ilinin toplam yüzölçümü 845.800 hektardır. Bu alanın 149.664 hektarı tarım alanı, 471.514 hektarı orman ve fundalık, 124.440 hektarı çayır ve mera alanı, 100.182 hektarı ise tarım dışı arazisidir. İlin yüzölçümünün yarıdan fazlası (% 55,7) orman alanları ile kaplıdır. Tarım alanı arazisi ise ancak % 17,7 gibi düşük orandadır. Yeterli miktarda olmayan tarla arazisi küçük parçalar halindedir. Çiftçilerin büyük bir kısmı düşük ölçekli tarla arazisine sahiptir. Küçük arazi yapısına karşın gerek iklim ve gerekse çiftçilerin her geçen gün entansif tarıma yönelmesi sonucu ilin ülke tarımında önemli bir yeri vardır.

149.664 hektarlık tarım arazisinin 52.890 hektarı sulanabilir arazi olup, bunun 31.681 hektarı sulanmaktadır. Bu sulamanın 16.903 hektarı devlet, 14.728 hektarı halk tarafından yapılmaktadır.

Bolu'da kuru ve sulu tarım koşullarında yetiştirilen en önemli ürünler, başta hububat olmak üzere fındık, patates, mısır, tütün, elma ile diğer sebze ve meyveler sayılabilir.

Araziler miras hukuku nedeniyle çok parçalanmıştır. Ülkedeki fındık üretiminin % 20'si il'den karşılanmaktadır. En fazla gelir sağlayan fasulye, pırasa ve lahanadır. Meyve üretiminde ise en fazla Seben İlçesi'nde yetişen elma, gayri safi gelir yönü ile başı çekmektedir.

Merkez ilçenin tarımsal sulaması Gölköy barajından temin edilmektedir. Ancak bu baraj gölü tarımsal sulama için yetersiz kalmaktadır.

Bolu İli mülki sınırları içinde; Bolu Ovası Sulaması adı altında büyük sulama tesisi mevcuttur. Bolu Ovası Sulama Tesisi ile Bolu Ovası'nda 9.800 hektar alanın sulaması yapılırken, bu alanın 1.200 hektarlık kısmının imar planı değişikliği ile sanayi ve mesken alanına dönüştürülmesi sonucu, net 8.558 hektarlık arazi sulanmaktadır. Süregelen imar değişiklikleri ve tarım arazilerinin tarım amacı dışında kullanılması, sulama gelişmesini de olumsuz yönde etkilemektedir.

Sulama şebekelerinin yeniden tamiri/bakımı ve sulama konusunda çiftçilerimizin bilinçlendirilmesi ile sulu tarım alanlarının daha iyi değerlendirilmesini sağlayacak endüstri ve sanayi bitkileri yetiştiriciliğinin teşvik edilmesi gerekmektedir.

İşletilmekte olan sulama tesislerinden faydalananlarca "Sulama Birliği" kurulamaması nedeni ile planlı su dağıtımı yapılamamaktadır. Sulama işlerinden faydalananların aralarında kuracakları tüzel kişiliğe sahip sulama birliği ile yapılması sorunu çözecektir.

İl dahilinde DSİ 5. Bölge Müdürlüğü'nce yürütülen sulama amaçlı Göynük-Himmetoğlu Projesi, Tekke Barajı ve Dörtdivan Ovası sulaması (11.317 ha.), Seben Haccavaz Barajı (2050 ha.), Mengen Köprübaşı Barajı (70 megavat) projelerinin planlama çalışmaları devam etmektedir. Yakın zamanda ilde sulamayla ilgili sorunlar çözüme kavuşacaktır.

6.1.1. Tarla bitkileri : İlde tarla bitkileri olarak ekili alanların büyük bir kısmını tahıllar oluşturmaktadır. Yetiştirilen tahılların başında buğday gelmektedir. Buğdayı sırasıyla arpa, mısır, yulaf izlemektedir. Çoğunlukla buğday ve arpa; Merkez, Gerede, Mudurnu, Mengen, Seben, Göynük ve Kıbrıscık ilçelerinde, çeltik; Kıbrıscık ve Seben ilçelerinde yetiştirilmektedir. Baklagil bitkileri olarak nohut, fasulye, fiğ ve burçak yetiştirilmektedir. Sulama sistemlerinin geliştirilerek tesis edilmesi, sulanabilen alanların büyütülmesiyle bu gibi bitkilerin yetiştirilmesi yıldan yıla artış göstermektedir. Endüstri bitkileri olarak; patates, şeker pancarı ve şeker pancarı tohumu yetiştirilmektedir. Bunlardan şeker pancarı Göynük ve Mudurnu ilçelerinde; şeker pancarı tohumu ise Merkez ve Yeniçağa ilçelerinde yetiştirilmektedir. Yağlı tohumlu bitkilerden kayda değer olarak Göynük ilçesinde ayçiçeği yetiştiriciliği belirtilebilir. Yumru bitkilerden patates, soğan, sarımsak ve hayvan pancarı yetiştirilmekte olup, bunlardan patates il için ekonomik değere sahiptir. Patates, Merkez ilçe ve Yeniçağa'da yetiştirilmektedir. İl Merkezi patates üreticisinin tohumluk deposu olarak bilinmektedir.

6.1.2. Bağ-bahçe bitkileri ve meyveler : İlde, genelde ikinci ürün olarak sebzeler ekilmekte ve bazı çiftçilerin ana geçim kaynağı olmaktadır. Seracılığın gün geçtikçe yaygınlaşmasıyla sebze üretiminde son derece verim artışı olmuştur. Sebzeler genelde iç piyasada tüketilmektedir. Son yıllarda bazı sebzelerin il dışına da gönderilerek tüketilmesiyle il ekonomisine katkı sağlanmaktadır. Bu bakımdan, son zamanlarda sebze üretiminde hızla artış görülmüştür. Bu artışta sulamanın önemi büyüktür.

Sebze üretimine ayrılan yaklaşık 3300 hektarlık alan, yaprağı yenen sebzeler, baklagiller, meyvesi yenen bitkiler arasında nerdeyse eşit paylaşılmaktadır. Kalan 200-300 hektarlık alan ise soğan ve yumru köklü sebzelere ayrılmaktadır.

İl genelinde meyve üretimi elma ve üzüm üzerinde yoğunlaşmaktadır. Elma yoğun olarak Seben ilçesinde yetiştirilmektedir. Bu meyvelerin işlenmesi ve depolanması ile ilgili tesisler ilde mevcuttur. Ancak Seben ilçesinde elmanın ekonomik değerinin artırılabilmesi için yeterli sayıda tesisin olması önem kazanmaktadır.

Bolu ili, ilçelerinin yıllara göre tarla, meyve ve sebze ürünleri üretimi ve gayri safi gerçek gelirleri Tablo 6., Tablo 7. ve Tablo 8.'de yer almaktadır.

Tablo 6- İlçelerin Yıllara Göre Tarla Ürünleri Üretimi ve Gelirleri

	1997				1998				1999				2000			
	Üretim (Ton)	% Pay	Gelir (\$)	% Pay	Üretim (Ton)	% Pay	Gelir (\$)	% Pay	Üretim (Ton)	% Pay	Gelir (\$)	% Pay	Üretim (Ton)	% Pay	Gelir (\$)	% Pay
Merkez ilçe	346.425	59,2	67.284.963	39,3	353.269	59,8	90.958.698	65,6	354.217	61,7	61.215.454	59,8	343.958	60,9	48.405.691	57,2
Dörtdivan	35.710	6,1	6.606.696	3,9	32.845	5,6	7.876.300	5,7	35.693	6,2	6.055.732	5,9	36.000	6,4	5.032.489	5,9
Gerede	44.065	7,5	7.868.780	4,6	41.886	7,1	7.835.426	5,7	40.972	7,1	7.343.126	7,2	41.373	7,3	5.989.954	7,1
Göynük	56.467	9,6	70.730.782	41,3	41.667	7	8.684.520	6,3	32.500	5,7	8.862.885	8,6	33.750	6	9.565.408	11,3
Kıbrısçık	6.732	1,2	1.392.660	0,8	6.506	1,1	1.432.747	1	6.333	1,1	1.264.725	1,2	5.962	1,1	1.064.526	-1,3
Mengen	16.893	2,9	2.982.771	1,8	19.091	3,2	3.336.011	2,4	15.367	2,7	2.546.732	2,5	17.222	3	2.399.421	2,8
Mudurnu	57.000	9,7	9.916.816	5,8	68.400	11,6	12.869.318	9,3	64.764	11,3	10.233.325	10	64.072	11,3	8.372.808	9,9
Seben	10.223	1,8	1.726.407	1	13.100	2,2	2.342.858	1,7	11.086	1,9	1.823.150	1,8	11.642	2,1	1.726.436	2
Yeniçağa	11.810	2	2.640.714	1,5	14.374	2,4	3.250.687	2,3	13.435	2,3	3.035.817	3	10.709	1,9	2.112.889	2,5
TOPLAM	585.325	100	171.150.589	100	591.138	100	138.586.565	100	574.367	100	102.380.946	100	564.688	100	84.669.622	100

Kaynak: Bolu Valiliği

Tablo 7- İlçelerin Yıllara Göre Toplam Sebze Üretimi ve Gelirleri

	1997				1998				1999				2000			
	Üretim (Ton)	% Pay	Gelir (\$)	% Pay	Üretim (Ton)	% Pay	Gelir (\$)	% Pay	Üretim (Ton)	% Pay	Gelir (\$)	% Pay	Üretim (Ton)	% Pay	Gelir (\$)	% Pay
Merkez ilçe	6.092	28,3	2.851.827	27,2	6.450	27,9	3.351.619	26,9	5.487	28	2.910.943	25,8	5.930	29,6	3.191.731	26,5
Dörtdivan	116	0,5	59.117	0,6	120	0,5	68.075	0,5	120	0,6	70.197	0,6	128	0,6	69.272	0,6
Gerede	914	4,3	448.631	4,3	920	4	487.732	3,9	731	3,7	379.277	3,4	802	4	390.251	3,2
Göynük	4.283	19,9	1.943.629	18,5	4.611	20	2.381.472	19,1	3.786	19,3	2.094.727	18,6	3.820	19,1	2.107.031	17,5
Kıbrısçık	475	2,2	225.367	2,1	613	2,7	287.953	2,3	481	2,5	244.137	2,2	500	2,5	249.314	2,1
Mengen	3.839	17,8	2.129.091	20,3	4.032	17,5	2.549.022	20,4	3.807	19,4	2.576.100	22,9	3.850	19,2	2.753.628	22,8
Mudurnu	4.802	22,3	2.312.189	22	5.045	21,8	2.585.745	20,7	4.080	20,8	2.318.223	20,6	3.823	19,1	2.066.976	17,1
Seben V	809	3,8	398.250	3,8	1.073	4,6	611.578	4,9	914	4,7	534.355	4,7	993	5	686.946	5,7
Yeniçağa	200	0,9	120.663	1,2	235	1	157.795	1,3	190	1	134.304	1,2	180	0,9	542.889	4,5
TOPLAM	21.530	100	10.488.764	100	23.099	100	12.480.991	100	19.596	100	11.262.263	100	20.026	100	12.058.038	100

Kaynak: Bolu Valiliği

Tablo 8- İlçelerin Yıllara Göre Toplam Meyve Üretimi ve Gelirleri

	1997		1998		1999		2000	
	Üretim	Gelir (\$)	Üretim	Gelir (\$)	Üretim	Gelir (\$)	Üretim	Gelir (\$)
MERKEZ	2.272	979.893	2.390	1.084.487	2.591	1.225.410	2.225	902.446
DORTDIVAN	135	61.777	137	58.623	148	70.292	137	49.479
GEREDE	1.205	557.471	921	404.530	1.085	518.035	983	378.200
GÖYNÜK	5.971	3.694.964	5.863	3.891.528	5.691	3.563.749	5.188	2.742.598
KIBRISÇIK	2.789	1.345.662	2610	1.211.488	2.567	1.213.950	2.568	995.979
MENGEN	2.926	1.560.125	1.693	957.676	2.304	1.219.668	2.125	946.978
MUDURNU	8.237	4.644.347	7.767	4.581.813	7.481	4.209.941	6.245	2.914.995
SEBEN	25.295	11.084.268	26.799	10.760.996	25.079	10.856.448	24.628	8.244.347
YENİÇAĞA	248	120.861	254	122.506	239	125.876	218	91.537
TOPLAM	49.078	24.049.368	48.434	23.073.647	47.185	23.003.369	44.317	17.266.559

Kaynak: Bolu Valiliği

6.2. Hayvancılık

Bolu ilinin coğrafi yapısı ve özellikleri hayvansal üretim açısından elverişli olup, ildeki çayır ve otlaklar genellikle küçük baş hayvan beslemeye elverişlidir. Küçük baş hayvancılık sırasıyla; Seben, Kıbrısçık, Göynük, Merkez ilçe, Dörtdivan, Mudurnu, Mengen ve Gerede ilçelerinde yoğunlaşmaktadır. Büyük baş hayvancılıkta sırasıyla, Merkez ve Gerede ilçeleri önde gelmektedir. (Tablo 9-10)

Küçük ve büyükbaş hayvancılıkla ilgili olarak, özellikle mera ıslahı konusundaki çalışmalar önem kazanmaktadır. Yerli ve melez ırklarda suni tohumlama çalışmalarıyla ıslah çalışmaları devam etmektedir. İl bazında toplam 14.750 baş ineğe suni tohumlama yapılmıştır. Bunlar birim hayvandan daha yüksek ürün alınmasına vesile olmuştur. Yurtdışından getirilen kültür ırkı süt sığırları ile hayvancılık popülasyonu geliştirilmeye çalışılmıştır. Hayvansal üretimde verimlilik artışı yaratmak üzere yapılan bu çalışmalara gerekli destekler verildiği takdirde önemli ekonomik değer sağlanacağı görülmektedir.

Bolu ili kümes hayvanları ve özellikle broiler piliç üretimi açısından Türkiye genelinde önem taşımaktadır. İlçelere göre kümes hayvancılığının yıllar itibariyle dağılımı Tablo 11'de verilmektedir. Son 25 yılda ildeki hayvansal üretimde en fazla artışın, beyaz et ve tavuk yumurtası üretiminde olduğu görülmektedir. Broiler yetiştiriciliğindeki artış ile birlikte ilde entegre tavukçuluk tesislerindeki artış, sanayinin gelişmesine, istihdamın artmasına yardımcı olmuştur.

Son ekonomik krize kadar Türkiye'de broiler yetiştiriciliğinin % 35-40'a varan oranlarda Bolu ilinde yapılmakta olduğu gözönüne alınır ise, konunun il ekonomisindeki önemi de anlaşılacaktır. Türkiye'deki beyaz etin 1/3'ünden fazlası Bolu ilinde üretilmektedir. Ancak bugün itibariyle ildeki tavukçuluk sektörünün krize girmesi nedeniyle, başta Mudurnu ilçesi olmak üzere, tüm ilçeler dolaylı olarak olumsuz yönde etkilenmişlerdir.

İlde 6 adet entegre tesis, gerek deprem sonrası, gerek son ekonomik krizler sonrası kapasitelerini düşürmüş, aralarında iflas edenler olmuş, bazı ilçelerde büyük çapta işsizlik meydana gelmiştir.

Hayvansal ürünlerden kırmızı ve beyaz etin il ekonomisine etkisi büyüktür. İlde 2001 yılı içerisinde 34.599.300 tavuk, 153.247 hindi, 1.621 büyükbaş, 5.945 küçükbaş hayvan kesimi yapılmıştır.

İl sınırları içindeki göl ve göletlerde alabalık ve aynalı sazan üretimi çalışmaları yürütülmektedir. İldeki 24 adet işletmede 2000 yılı itibariyle 218 ton alabalık yetiştirilmiştir.

Tablo 9- İlçelere Göre Küçükbaş Hayvan Sayıları

İLÇENİN ADI	KÜÇÜKBAŞ HAYVAN											
	KOYUN				KIL KEÇİSİ				TİFTİK KEÇİSİ			
	1997	1998	1999	2000	1997	1998	1999	2000	1997	1998	1999	2000
MERKEZ İLÇE	18.756	14.284	13.896	10.780	1.394	1.240	1.170	960	306	1.300	1.180	-
DÖRTDİVAN	10.950	10.520	10.475	8.720	-	-	-	-	-	-	-	-
GEREDE	9.300	8.315	4.848	4.070	-	50	-	-	155	-	-	-
GÖYNÜK	18.700	16.890	13.460	13.207	11.500	11.280	9.020	9.408	-	-	-	-
KIBRISÇIK	28.935	28.935	26.958	21.070	-	-	835	560	7.685	7.372	6.407	7.242
MENGEN	9.432	10.864	7.067	6.670	545	218	503	463	141		43	-
MUDURNU	8.268	12.461	9.147	9.100	3.654	4.564	4.034	3.320	350	530	355	410
SEBEN	40.540	44.150	42.240	38.340	260	220	225	380	13.195	10.115	7.805	4.850
YENİÇAĞA	1.885	2.080	4.120	2.010	-	-	-	-	-	-	-	-
İL TOPLAMI	146.766	148.499	132.211	113.967	17.353	17.572	15.787	15.091	21.832	19.317	15.790	12.502

Kaynak: AİBÜ Bolu İli Raporu, 2000

Tablo 10- İlçelere Göre Büyükbaş Hayvan Sayıları

İLÇENİN ADI	BÜYÜKBAS HAYVAN													
	TEK TIRNAKLILAR						MANDA-SIGIR							
	AT		KATIR		ESEK		MANDA		KÜLTÜR		MELEZ		YERLİ	
	1997	1998	1997	1998	1997	1998	1997	1998	1997	1998	1997	1998	1997	1998
MERKEZ İLÇE	152	252	34	134	245	620	492	1.529	2.463	3.001	13.111	14.224	9.272	15.032
DORTDIVAN	22	28			5		123	158	32	22	5.210	4.970	6.250	5.005
GEREDE	1.176	1.100			1.420	696	275	22	200	160	8.375	7.700	21.500	22.035
GÖYNÜK	210	181	60	45	1.250	1.170			1.800	3.940	5.250	3.489	7.000	2.506
KIBRISÇIK	179	156	128	120	385	359			69	69	1.710	1.261	3.012	2.605
MENGEN	48	43	6	7	198	172	402	183	457	457	7.212	7.022	2.198	1.546
MUDURNU	275	273	60	56	1.050	1.050	140	100	2.334	2.341	12.900	13.507	3.700	3.975
SEBEN	45	46	82	93	538	561			1.770	2.685	3.755	3.298	1.720	615
YENİÇAĞA	28	30	12	17	95	100	155	55	80	130	2.105	1.793	2.585	3.566
TOPLAM	2.135	2.079	382	472	5.186	4.728	1.587	2.047	9.205	12.805	59.628	57.264	57.237	56.885
	1999	2000	1999	2000	1999	2000	1999	2000	1999	2000	1999	2000	1999	2000
MERKEZ İLÇE	235	103	127	8	588	437	1.303	952	2.820	3.100	13.705	16.927	14.515	8.500
DORTDIVAN	30	19				7	104	13	55	46	4.070	3.789	5.221	3.497
GEREDE	1.230	950	20	18	790	579	21	19	35		6.780	4.905	21.086	24.086
GÖYNÜK	160	80	31	12	1.130	835			2.961	3.750	3.296	2.877	3.141	2.799
KIBRISÇIK	251	112	46	64	338	260			84	80	1.185	1.870	3.705	2.595
MENGEN	25	12	2	4	139	130	364	90	457	398	6.145	5.185	2.200	1.800
MUDURNU	954	221	59	68	970	900	118	113	2.891	2.750	12.720	12.240	3.217	2.535
SEBEN	35	30	76	68	529	478			2.330	2.440	4.026	4.596	616	321
YENİÇAĞA	27	28	20	16	170	159	65	55	2.400	2.520	2.308	2.720	4.240	3.652
TOPLAM	2.947	1.555	381	258	4.654	3.785	1.975	1.242	14.033	15.084	54.235	55.109	57.941	49.785

Kaynak: Bolu Valiliği

Tablo 11- İlçelere Göre Kümes Hayvancılığı

İLÇELER	KÜMES HAYVANLARI									
	Yumurta Tavuğu (Adet)		Broiler(Piliç) (Adet)		Hindi (Adet)		Kaz (Adet)		Ördek (Adet)	
	1997	1998	1997	1998	1997	1998	1997	1998	1997	1998
MERKEZ İLÇE	85.750	36.000	2.150.000	9.676.000	10.000	10.000	7.000	7.500	4.000	4.000
DORTDIVAN	6.500		3.280.000	2.770.000	2.000	5.000	15.000	20.000	520	
GEREDE	15.000	30.000	150.000	115.000	12.000	10.000	8.000	700	1.500	3.000
GÖYNÜK	960.000	750.000	6.000.000	6.943.000	1.000	2.500	700	700	500	500
KIBRISÇIK	6.050	5.000	2.220.000	2.450.000	2.750	500				
MENGEN	20.000	18.000	650.000	307.000	2.000	2.000	1.500	1.500	1.000	1.000
MUDURNU	51.000	56.000	24.654.000	30.818.000	5.500	5.200	500	500	2.200	2.200
SEBEN	10.000	10.000	162.000	454.000	780	500				
YENİÇAĞA	6.000	12.000	135.000	120.000	2.150	1.000	1.250		1.100	800
TOPLAM	1.160.300	917.000	39.401.000	53.653.000	38.180	36.700	33.950	30.900	10.820	11.500
	1999	2000	1999	2000	1999	2000	1999	2000	1999	2000
MERKEZ İLÇE	309.000	340.000	11.268.000	12.620.000	11.000	12.000	5.500	7.000	4.000	3.000
DORTDIVAN			1.160.000	1.700.000	6.000	3.000	27.000	22.000		
GEREDE	29.000	30.000	45.000	55.000	7.000	8.000	6.000	5.000	3.000	3.000
GÖYNÜK	450.000	850.000	2.500.000	14.400.000	2.000	3.000	800	800	500	500
KIBRISÇIK	2.000	2.000	1.300.000	1.300.000						
MENGEN	17.000	17.000	129.000	129.000	2.000	2.000	1.000	1.000	1.000	1.000
MUDURNU	56.000	56.000	24.850.000	24.850.000	5.200	5.200	500	500	2.200	2.200
SEBEN			150.000	175.000						
YENİÇAĞA	12.000	6.000	36.000	126.000	1.000	1.000				
TOPLAM	875.000	1.301.000	41.438.000	55.355.000	34.200	34.200	40.800	36.300	10.700	9.700

Kaynak: Bolu Valiliği

6.3. Ormancılık

Bolu ili Türkiye genelinde orman bakımından ön sıralarda yer almaktadır. İlin 845.800 hektarlık yüzölçümünün 468.097 hektarı ormanlık sahadır (%55,3). Ormanlık alanın 313.664 ha.'ı (% 67) verimli orman alanı, 154.433 ha.'ı ise (% 33) verimsiz orman alanıdır.

Bolu ilinde ormanların %90'ı koru orman, %10'u baltalık ormandır. Bolu il ormanlarının dağılımı Tablo 12'de verilmiştir. Orman Bölge Müdürlüğü çalışmaları değişik konularda sürdürülmektedir.

Tablo 12- Orman Bölge Müdürlüğü Bolu İli Ormanları

Ormanlık Alan (H.A.)	KORU (H.A.)			BALTALIK (H.A.)		
	NORMAL	BOZUK	TOPLAM	NORMAL	BOZUK	TOPLAM
468.097	310.906	110.422	421.328	2.758	44.011	46.769
% 100	%66	%24	% 90	% 1	%9	% 10

Endüstriyel ve yakacak odun üretiminde, ormanların bilinçsizce tahrip edilmesine paralel olarak, düşüş gözlenmektedir. 1995 yılında 884.503 metreküp odun hammaddesi üretimi, 1999'da 616.834 metreküpe düşmüştür. Bolu Orman Bölge Müdürlüğü'nün 2001 yılı üretim değerleri Tablo 13'de verilmiştir.

İlde mevcut orman köylerinin ekonomik durumunu iyileştirecek önlemlerin alınması ya da yasal düzenlemeler yapılması, gelecekte ormanların daha fazla tahribata uğramasını engellemek için büyük önem taşımaktadır.

Tablo 13- Orman Bölge Müdürlüğü 2001 Yılı Üretimi

Nevi	Program (m3)	Gerçekleşme	
		Miktar (m3)	(%)
DİKİLİ DAMGA(D.K.G.H.)(m3)	422.000	327.574	78
ENDÜSTRİYEL ODUN (m3)	346.900	148.536	43
YAKACAK ODUN (m3)	251.000	3.842	2
TOPLAM (M3)	1.019.900	479.952	

Kaynak: Bolu Valiliği (Ağustos 2001)

6.4. Sanayi

Bolu ili sanayi yatırımları için elverişli bir konuma sahip olmakla birlikte, sanayi alt yapısındaki sorunlar, yatırımcı-girişimci sayısının az oluşu ve özendirici önlemlerin yetersizliği nedenleriyle yatırım yapılamamakta, çevre illerden ve yabancı ülkelere girişimci ve yabancı sermaye çekilmesi de mümkün olamamaktadır. Bolu kendi sanayisini geliştirememenin sıkıntısını yaşamaktadır.

6.4.1. İmalat Sanayii

Bolu'da faaliyet gösteren sanayi işletmelerinin % 62'si 1980 yılı sonrasında kurulmuş olup, il sanayii oldukça genç işletmelerden oluşmaktadır.

Sanayinin büyük ölçüde küçük ve orta ölçekli işletmelerden oluştuğu görülmektedir. Küçük ve orta ölçekli işletmelerin tüm imalat sanayi işletmeleri içindeki oranı yüzde 80 dolaylarındadır.

İl imalat sanayiinde; Metal Eşya ve Makina sektörü dışında, Gıda, Dokuma-Giyim-Deri ve Orman ürünleri (Mobilya) sektörlerinin ağırlıklı bir öneme sahip olduğu görülmektedir. İstihdam ile ilgili sektör payları incelendiğinde istihdamın; %76,8'i Gıda-içki-tütün, orman ürünleri ve metal eşya makine ve ulaşım sektörlerindedir. Bolu ili imalat sanayii işletmelerinin %32,2'sini oluşturan Metal Eşya, Makina ve Ulaşım Araçları sektörlerinin sınai katma değerinin % 30,4'ünü, sanayi istihdamının ise % 24,2'sini sağladığı görülür.

Tablo 14- Sektör Bazında Bolu İmalat Sanayii

Sektörler	İşletme Sayısı %	İstihdam %
Gıda-İçki-Tütün	12.6	23.1
Dokuma –Giyim Eşyası-Deri	26.2	6.5
Orman Ürünleri-Mobilya	21.5	29.5
Kağıt-Kağıt Ürünleri	2.4	1.3
Kimya-Petrol Ürün. –Kömür	1.9	5.4
Taş ve Toprağa Dayalı San.	2.3	7.6
Metal Ana Sanayi	0.7	2.4
Metal Eşya-Makine-Ulaşım	32.2	24.2
Diğer İmalat Sanayii	0.2	0.0
Toplam İmalat Sanayii	100.0	100.0

Kaynak: KOSGEB İmalat Sanayiinde İşletmeler Profili, 1997'den derlenmiştir.

İl imalat sanayinde Metal Eşya ve Makina sektörü dışında, Gıda veya Dokuma-Giyim-Deri ve Orman Ürünleri (Mobilya) sektörlerinin ağırlıklı bir öneme sahip olduğu görülmektedir.

Gerede ilçesinde dericilik gelişerek önemli sektörler arasında yer almıştır.

İldeki orman varlığı, sanayi yatırımlarının önemli bir kısmının orman ürünlerine dayalı sanayide gelişmesine neden olmuştur. Orman ürünleri sanayiinde faaliyet gösteren firmaların başında Bolu Merkez'de ORÜS, Seka Lamine ve Lif Levha Sanayii, Abant Parke Sanayii, Kapsan Kaplama Sanayii, Mudurnu ilçesinde Martaş Sunta Sanayii; Mengen ilçesinde, konusunda ve ülkemizde tek kuruluş olan GENTAŞ (Werzalit) Genel Metal Sanayii A.Ş. gelmektedir. Tekstil sanayii de son yıllarda gelişme göstermektedir.

6.4.2. Sanayi Alt Yapısı

Küçük Sanayi Siteleri (KSS)

Bolu ilinde yapımı tamamlanan ve faaliyet gösteren beş adet küçük sanayi sitesi (KSS) bulunmaktadır. Toplam 1.206 işyerinden 932'sinin faal bulunduğu küçük sanayi sitelerinde çalışan sayısı 3.348'dir.

Tablo 15- Küçük Sanayi Siteleri

Küçük Sanayi Siteleri	İşyeri Sayısı	Faal İşyerleri	Çalışan Sayıları	Alan m2
Bolu Yeni Küçük Sanayi Sitesi	200	125	340	151.113
Bolu Küçük Sanayi Sitesi	480	390	1.075	102.000
Mudurnu Küçük Sanayi Sitesi	40	13	58	16.988
Gerede Küçük Sanayi Sitesi	200	200	1.225	117.800
Yeniçağa Küçük Sanayi Sitesi	286	204	650	300.000
TOPLAM	1.206	932	3.348	687.901

Kaynak: Bolu Sanayi ve Ticaret İl Müdürlüğü

Mengen Küçük Sanayi Sitesi'nin inşaatı bitmiş olup, açılış safhasındadır. Ata Küçük Sanayi Sitesi ise proje safhasında olup, arsa alımı tamamlanmıştır.

Organize Sanayi Bölgeleri (OSB)

Bolu Organize Sanayi Bölgesi, 1990 yılından itibaren faaliyetlerini sürdürmekte olup, il sanayisine canlılık getirmiştir. Toplam 73 hektarlık bir alanda, 51 adet sanayi parselinden oluşan Bolu Organize Sanayi Bölgesinde halen 42 adet firma faaliyette bulunmaktadır.

12 Kasım depreminde, diğer zararlar yanında, işgücü kaybının meydana geldiği Bolu Organize Sanayi Bölgesinde, onarım ve güçlendirme çalışmalarısıyla imalatın paralel yürümemesi ve kısıtlı işgücü sayısı nedeniyle, ortalama %30-40 dolayında kapasite kullanımıyla çalışılmıştır. Deprem öncesinde 2.500'in üzerinde işçi çalıştıran Organize Sanayi Bölgesinde bugün çalışan sayısı 1.300 dolayına gerilemiştir.

Mevcut Organize Sanayi Bölgesinin küçük bir alan oluşu ve boş parsel bulunmayışı nedeniyle, 70 hektarlık bir alanda, 41 parselden oluşan ilave Bolu Organize Sanayi Rezerv Alanının, imar-parcelasyon ve alt yapı projelerinin ihaleleri yapılmış, 20 DM/M² arsa bedeli üzerinden parsel satışına başlanmış olup, 21 adet parselin tahsisi yapılmıştır. Bölgenin arsa kamulaştırma işlemleri için 2 trilyon liraya ihtiyaç duyulmaktadır.

Organize Sanayi Bölgelerinden bir diğeri Gerede ilçesindeki Gerkonsan Organize Sanayi Bölgesi'dir. 100 hektarlık bir alanda kurulan Gerede Organize Sanayi Bölgesi 51 sanayi parselinden oluşmaktadır. 28 adet boş

parşel bulunmaktadır. Yol, içme suyu, yağmur suyu, kanalizasyon, yol kaplama-ızgara ve bağlantıları ile terfi ve isale hattı dışında kalan imalatlar ile bölgenin elektrik işleri tamamlanmış olup, arıtma tesisi bulunmamaktadır.

1996 yılında yapımına başlanmış ve 2002 yılında tamamlanması öngörülen ve toplam proje tutarı 1.6 trilyon lira olan Gerede I. Organize Sanayi Bölgesi projesinin 2002 yılı ödeneği 250 milyar liradır.

1998 yılında yapımına başlanan ve 2006 yılında tamamlanması öngörülen toplam proje tutarı 5.8 trilyon lira olan Gerede Deri Organize Sanayi Bölgesi (arıtma dahil) yatırım projesi için 2002 yılında 700 milyar lira ödenek tahsis edilmiştir.

1998 yılında yapımına başlanan ve 2001 yılında tamamlanması planlanan Bolu I. Organize Sanayi Bölgesi Etüd Yatırım Projesi ile 1999 yılında yapımına başlanan ve 2004 yılında tamamlanması öngörülen Bolu II. Organize Sanayi Bölgesi tevsii yatırım projeleri 2002 Yılı Yatırım Programında yer almaktadır.

Yeniçağa ilçesinde yapımına 1999 yılında başlanan ve 2004 yılında tamamlanması öngörülen Organize Sanayi Bölgesi yatırım projesi 2002 Yılı Yatırım Programında iz bedelle yer almaktadır.

Gerede II. Organize Sanayi Bölgesi (tevsii) projesi de 2002 Yılı Yatırım Programında iz bedelle yer almaktadır.

6.5. Turizm

Bolu, tarihi ve kültürel zenginlikleri yanında, eşsiz doğal güzellikleri ile de kış ve yaz turizminde ülkemizin önemli bir turistik merkezidir. Büyük merkezlere olan yakınlığı ile turizmde avantajlı bir konumda bulunmaktadır. Özellikle 1990'lı yıllardan sonra Bolu'nun her yerinde yeni ve kaliteli tesislerin sayısı hızla artarak, zamanımızda 3051 adet turistik belgeli yatağa ulaşılmıştır. Yatırım belgeli tesislerin tamamlanmasıyla bu sayı daha da artacaktır. Coğrafi konumu itibariyle Bolu, Ankara ve İstanbul gibi iki büyük metropole olan yakınlığı ve Ankara'yı 1,5 , İstanbul'u 2,5 saate indiren otoyol

geçışı ile büyük bir avantaja sahip bulunmaktadır. Kış ve dağ turizmi, yayla turizmi, sağlık turizmi, deniz, kamp ve av turizmi imkanlarının bulunması, turizm alanındaki çekiciliğini her geçen gün artırmaktadır.

İldeki;

● **Gezi ve Mesire Yerleri olarak,**

- Yedigöller Milli Parkı
- Abant Gölü (Tabiat Parkı)
- Gölcük (Orman İçi Dinlenme Merkezi):
- Yeniçağa Gölü
- Gököy Baraj Gölü
- Sünnet Gölü
- Karagöl
- Karamurat Gölü
- Sülük Gölü
- Çubuk Gölü
- Akkaya Boğazı

● **Yaylalar olarak,**

- Aladağ Yaylaları
- At Yaylası
- Mengen Yaylaları
- Göynük Yaylaları
- Dörtdivan Yaylaları
- Kıbrısık Yaylaları
- Mudurnu Yaylaları
- Seben Yaylaları
- Kızık Yaylası

eşsiz güzellikleri ile bilinmektedir.

İlde bulunan tarihi ve kültürel değerler olarak; Hisartepesi Kalıntıları, Seben Çeltikdere Köyü Evleri, Keçi Kaleleri, Antinous Tapınağı, Bolu ve

Mudurnu'daki Yıldırım Beyazıd Külliyesi, Göynükte'ki Akşemseddin Türbesi, Gazi Süleyman Paşa Camisi ve Süleyman Paşa Hamamı sayılmaktadır.

Kış Turizmi

Bolu ve çevresi, özellikle kış turizminde çok önemli bir yere sahiptir. Bunların en önemlilerinden Kartalkaya ve Esentepe birer kış turizm merkezidir. Ayrıca Koroğlu Dağı ve Sarıalan Bölgesine, önümüzdeki yıllarda yapılacak olan tesislerle Bolu, kış turizminde yeni bir merkeze daha kavuşacaktır.

Av Turizmi ve Balıkçılık

Bolu'nun dört yanını kuşatan orman tabakası ve zengin bitki örtüsü, beraberinde çok çeşitli av hayvanlarının bulunmasını sağlar. Ayrıca bir çok gölü bünyesinde barındıran Bolu, sportif olta balıkçılığı için ideal bir bölgedir.

Sağlık (Kaplıca) Turizmi

Bolu, jeolojik bakımdan yurdumuzun en önemli fay tabakası üzerinde kurulmuş olduğundan çok miktarda jeotermal su kaynakları ve kaplıcalara sahiptir.

Bunlar;

- Bolu Kaplıcaları
- Termal Otel ve Büyük Kaplıca
- Babas Kaplıcası
- Sarot Kaplıcası
- Çatak Kaplıcası
- Küçük Kaplıca
- Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Hastanesi
- Bağlum (Kesenözü) Kaplıcası'dır.

Gençlik ve Öğrenci Turizmi

Ülkemizdeki Gençlik ve Öğrenci Turizmi konusunda yürütülen faaliyetlere paralel olarak, İilde mevcut öğrenci yurtlarının kapasiteleri

çerçevesinde, yerli ve yabancı öğrencilere bu yurtlardan yararlanma imkanları sağlanmakta ve bu alanda çabalar sürdürülmektedir.

Kongre Turizmi

İl, Kongre Turizmi konusunda ideal bir konuma sahiptir. Özellikle Abant bölgesinde bulunan tesisler, Kongre Turizmi konusunda büyük taleple karşılaşmaktadır. İl'in bu turizm dalında yoğun ilgi görmesinde en büyük etken, Ankara ve İstanbul'a olan kolay ulaşımı ve özellikle sezon dışında, yani yaz ayları boyunca, seminer, sempozyum, panel gibi toplantıların düzenlenebileceği çok kaliteli ve sayıca zengin turistik otellerin varlığıdır.

Bolu'nun turistik değeri, zengin doğal yapısından kaynaklanmaktadır. Bolu; ormanları, gölleri, yaylaları, dağları, kaplıcaları ile her türlü turizme açıktır.

İle 2000 yılında gelen yerli turist sayısı 230.000, yabancı turist sayısı ise 17.000'dir.

İldeki Konaklama Tesisleri; Tablo 16 ve 17'de yer almaktadır.

Tablo 16- Turizm İşletme Belgeli Tesisler

Tesisin Adı	Sınıfı	Oda	Yatak	Lokanta Kapasitesi	Bulunduğu Yer
Abant Palace	*****	174	377	450	Abant- BOLU
Büyük Abant Otel	***	114	228	200	Abant- BOLU
Koru Otel	****	128	256	480	Bolu Dağı
Termal Otel	***	76	165	250	Karacasu- BOLU
Köroğlu Otel	***	51	110	200	BOLU
Yurdaer Otel	***	53	106	200	BOLU
Menekşe Otel	*	40	90	100	BOLU
Kartal Otel	***	255	850	800	Kartalkaya- BOLU
Dorukkaya Otel	***	201	650	650	Kartalkaya - BOLU
Esentepe Otel	***	72	169	250	Gerede- BOLU
Dorukkaya Green	**	40	80	100	TEM Otoyolu-GEREDE-
Göynük Otel	*	10	20	45	Abant- BOLU
TOPLAM			3.101		

Kaynak: Bolu Valiliği

Tablo 17-Yatırım Belgeli Tesisler

Tesisin Adı	Sınıfı	Yatak	Lokanta Kapasitesi	Bulunduğu Yer
Abant Ayışığı Otel	**	46	80	Yolçatı Köyü- BOLU
Babas Kaplıcası	***	138		Mudurnu- BOLU
Köroğlu Turizm A. Ş.	*****	424		Köroğlu Dağı- BOLU
Köroğlu Turizm A. Ş.	****	264		Köroğlu Dağı- BOLU
Köroğlu Turizm A. Ş.	****	451		Köroğlu Dağı- BOLU
Köroğlu Turizm A. Ş.	***	239		Köroğlu Dağı- BOLU
Köroğlu Turizm A.Ş.	***	116		Köroğlu Dağı- BOLU
Köroğlu Turizm A.Ş.	***	204		Köroğlu Dağı- BOLU
Köroğlu Turizm A.Ş.	***	186		Köroğlu Dağı- BOLU
Golden Key	***	174	230	Kartalkaya- BOLU
TOPLAM		2.242		

Kaynak: Bolu Valiliği

6.6. Teknik Altyapı

6.6.1. Ulaştırma

Bolu, İstanbul ve Ankara arasında, gerek D-100 karayolu gerekse otoyol ile ülkenin en önemli ulaşım arterlerinden birine sahiptir. İlin toplam karayolu (devlet ve il yolları) uzunluğu; 348 km.'si devlet yolu, 261 km.'si il yolları, 102 km.'si otoyol olmak üzere toplam 711 km.'dir.

Kentiçi yolların toplam uzunluğu yaklaşık 500 km.dir. Bunun 450 km.si beton asfalt, geri kalanı stabilize yoldur. Kent, 12 Kasım 1999 depreminde büyük hasar gördüğünden, halkın barınma ihtiyacını sağlamak amacıyla geçici barınma yerleri oluşturulmuştur. Bu alanlarda altyapı bağlantıları sırasında beton asfalt yollar tahribata uğramıştır. Bu çalışmaların bir kısmı halen devam etmektedir.

6.6.2. Enerji

Bolu kenti, elektrik enerjisini, enterkonnekte sisteminden almaktadır. 1999 yılında, bir önceki yıla göre kullanılan elektrik enerji miktarında 9.048.920 kwh.'lik azalma olmuştur. Bu azalmanın en önemli nedeni 17 Ağustos ve 12 Kasım 1999 tarihlerindeki deprem felaketi sonrası, il genelinde yapılan elektrik kesintisidir. Sanayi sektörünün elektrik tüketiminin, deprem

öncesi ve sonrası dönemle karşılaştırıldığında, 1998 yılına göre, 2000 yılında 30.224.071 kwh azaldığı görülmektedir.

2000 yılında ise bir önceki yıla göre mesken elektrik tüketimlerinde 32.237.957 kwh'lik bir artış kaydedilmiştir. Bu artışın nedeni ise deprem sonrası oluşturulan çadırkentlerde ve prefabrik konutlarda enerji türü olarak elektriğin daha çok tercih edilmiş olmasıdır.

Deprem sonucu üretim düşüşleri ve ticari faaliyetlerin duraksaması ile kent ölçeğinde ekonomik durgunluk yaşanmış, bu sorun henüz aşılamamış iken, ülke genelinde yaşanan ekonomik kriz bu olumsuz gidişi çok daha derinden etkilemiştir. Bu durumun en somut göstergesi ödenemeyen elektrik faturalarıdır. Depremden önce 1999 Kasım ayı itibariyle ödenmeyen fatura adedi 13.213 iken, 2000 Aralık ayı itibariyle 16.144'e, 2001 Mayıs ayında da 16.656'ye ulaşmıştır.

2001 Haziran sonu itibariyle ilde toplam 165.453.403 kwh elektrik tüketimi olmuştur. Tüketilen enerji miktarının, abone grubuna dağılımı aşağıdaki gibidir:

Tablo 18- Tüketilen Enerji Miktarı (2001 Haziran Ayı Sonu İtibariyle)

Abone Grubu	Enerji Tüketimi (Kwh)
Sanayi	65.496.194
Mesken	40.836.068
Tic.R.Daire	38.524.974
Diğer	20.596.167
TOPLAM	165.453.403

6.6.3. Haberleşme

İl genelinde 96.292 abone kapasiteli 86 adet santral mevcut olup, halen 85.284 bağlı aboneye hizmet verilmektedir.

Bolu ilinde toplam 389 adet ankesörlü telefon bulunmaktadır. Mikrodalga ve kablolu TV uygulaması yoktur.

Bolu'da yaşanan depremin ve ekonomik krizin de etkisiyle ödenemeyen telefon faturalarında önemli oranda artış kaydedilmiştir. Deprem öncesi 1999 Ekim döneminde fatura ödenmemesi nedeniyle kapalı telefon-sayısı 3960 iken (%9), 2000 Mayıs ayında bu sayı 13.322'ye (%31) ulaşmıştır.

PTT Başmüdürlüğüne bağlı olarak ilde posta hizmetleri 9 merkez ve 7 şubede 187 personel ile yürütülmektedir. Göynük ve Kıbrıscık merkezleri hariç, diğer merkezler APS hizmetine açıktır.

6.6.4. Su ve Kanalizasyon Hizmetleri

Şehrin içme suyu ihtiyacı halen iki membaadan ve İller Bankası tarafından açılan kuyulardan sağlanmaktadır. Bayramışlar ve Değirmenözü membaaları ile mevcut kuyulardan kente gelen toplam su miktarı 408 lt/sn.'dir.

İl genelinde susuz köy bulunmamakta olup, 3 ünite susuzdur (Tablo 19).

Tablo 19- Köy İçmesuyu Durumu

Türü	Köy Adedi	Ünite Adedi	Toplam
Sulu	495	639	1134
Yetersiz	16	24	40
Susuz	0	3	3
TOPLAM	511	666	1177

Şehrin kanalizasyon şebekesi 20 yıl önce İller Bankası tarafından yapılmıştır. Bugünkü ihtiyaca cevap vermemektedir. 1987 yılından itibaren alt yapı çalışmaları, tekniğine uygun olarak kanalizasyon şebekesine ilaveler yapılmak suretiyle inşa edilmektedir. Deprem sonrası yapılan kalıcı konutların alt yapılarının mevcut şebekeye bağlanması ile kuşaklama hattı denilen kollektör hattında sorunlar ortaya çıkabilecektir. Gelecek yıllarda bu sorunlar daha da artacaktır. Bu nedenle kollektör hattının mutlak surette yenilenmesi gerekmektedir.

Bolu'da atık su arıtma tesisi bulunmamaktadır. Atık su arıtma tesisinin proje çalışmaları İller Bankasınca yapılmıştır. Tesisin yapım ihalesi için kaynak temin edildiğinde kanalizasyon şebekesi, kollektörler ve arıtmadan oluşan tam ve modern bir tesis haline gelebilecektir. Kanalizasyon şebekesi

şimdiki uygulama ile Büyüksu Deresine deşarj edilmektedir. Bu sorunun, ivedilikle çözümlenmesi yaşanabilir temiz bir çevre için son derece önemlidir.

6.7. Madencilik

İlin en önemli yeraltı zenginliği linyit kömürüdür. Bolu-Mengen arasında işletilmekte olan zengin rezervler, nitelikli linyitler arasında sayılmakta ve önemli ölçüde kömür ihtiyacı, Göynük Kömür Ocakları'ndan temin edilmektedir. 2001 yılı için planlanan üretim hedefi 150.000 tondur. Seben İlçeleri dolaylarında linyit rezervleri, il merkezinde demir, dolomit, mangan yatakları bulunmaktadır. Seben İlçesi'nde mermer yatakları işletilmekte, Göynük ve Seben ilçeleri'nde de renkli mermer rezervleri olduğu bilinmektedir. Ayrıca alçıtaşı, kireç taşı ve kalker yataklarından da yararlanılmaktadır.

7. 2002 YILI KAMU YATIRIMLARI

Bolu İli'ne 2002 yılında, birden fazla ili kapsayan muhtelif projeler hariç, toplam 23,8 trilyon lira ödenek ayrılmıştır. 2002 yılı ödeneklerinin sektörlere göre dağılımına bakıldığında eğitim sektörü 11,6 trilyon lira ile birinci sırada, diğer kamu hizmetleri sektörü 7,7 trilyon lira ile ikinci sırada, sağlık sektörü 3,4 trilyon lira ile üçüncü sırada, ulaştırma sektörü 700 milyar lira ile dördüncü sırada yer almaktadır. Bu sektörleri sırasıyla imalat ve konut sektörleri izlemektedir. (EK 3)

2002 Yılı Yatırım Programında yeralan, Karayolları Genel Müdürlüğü'nce yapımına devam edilen 69 kilometrelik Nallıhan-Göynük Ayrımı-Birinci Bölge Hududu Projesi için 2002 yılında 700 milyar lira ödenek ayrılmış olup, sözkonusu projenin 2003 yılı sonunda tamamlanması öngörülmektedir.

Bolu-Mudurnu 1000 öğrencilik çok programlı lise projesi için 2002 yılında 1,37 trilyon lira ayrılmış olup, projenin 2002 yılında bitmesi öngörülmektedir. Abant İzzet Baysal Üniversitesi'nin Bolu Sağlık Yüksekokulu için 2002 yılında 970 milyar lira ödenek ayrılmış olup, projenin 2002'de bitirilmesi öngörülmektedir. Yine aynı üniversitenin kampüs altyapısı için 1,65 trilyon lira ödenek ayrılmıştır. Yurt-Kur Genel Müdürlüğü'nün 1999 yılında yapımına başlanılan 500 yurt inşaatı için 2002 yılında 2,5 trilyon lira ödenek ayrılmıştır.

Yurt-Kur Genel Müdürlüğü'nün Gülköy'deki diğer bir yurt inşaatı için de 2002 yılında 2,5 trilyon lira ayrılmıştır.

Sağlık sektöründe ise İzzet Baysal Tıp Fakültesi Bolu Araştırma ve Uygulama Hastanesi'nin makina teçhizat alım projesi için 1,65 trilyon lira ayrılmıştır. Bolu-Gerede Devlet Hastanesi ek bina projesi için 400 milyar lira ayrılmış olup, projenin 2003 yılında bitirilmesi öngörülmektedir. Sosyal Sigortalar Kurumu Başkanlığı'nın 250 yataklı, Bolu Hastanesi projesi 2000 yılında başlamış olup, 2002 yılı ödeneği 500 milyar liradır. Projenin bitiş tarihi 2004 yılı olarak öngörülmektedir.

Diğer Kamu Hizmetleri sektöründe ise, 1992 yılında Bolu İli İçmesuyu Projesi için 2002 yılı ödeneğinden 1 trilyon lira ayrılmış olup, proje 2005 yılında tamamlanacaktır. Ayrıca, 2002 yılında bitecek Bolu-Gerede I. Organize Sanayi Bölgesi projesi için 2002 yılı ödeneği olarak 250 milyar lira, Bolu-Gerede Organize Sanayi Bölgesi (Deri) için 700 milyar lira ödenek tahsis edilmiş ve 2006 yılında bitirilmesi planlanmıştır.

8. ÖZEL SEKTÖR YATIRIM TEŞVİKLERİ

1996-2000 yıllarını kapsayan dönemde Bolu iline çeşitli sektörlerde toplam 257 adet yatırım teşvik belgesi düzenlenmiştir. Bu belgelerde öngörülen yatırım tutarı 2001 yılı fiyatlarıyla 1.005,7 trilyon liradır. Öngörülen yatırımların gerçekleşmesi halinde 18.296 kişiye iş olanağı sağlanması beklenmektedir.

**Tablo 20- Teşvik Belgeli Özel Sektör Yatırımları
(2001 yılı fiyatlarıyla, Milyon TL) (1996-2000)**

Yıl	Belge Adedi	Sabit Yatırım Tutarı	İstihdam (kişi)
1996	76	264.010.689	4.167
1997	77	229.811.981	4.357
1998	44	102.042.915	2.870
1999	30	337.608.812	5.463
2000	30	76.244.259	1.439
Toplam	257	1.009.718.656	18.296

Kaynak: T. C.Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı

1996-2000 yıllarını kapsayan dönemde Karadeniz Bölgesinde çeşitli sektörlerde toplam 1.662 yatırım teşvik belgesi düzenlenmiştir. Bu sayı Türkiye için 20.937'dir. Bu belgelerde öngörülen yatırım tutarı 2001 yılı fiyatlarıyla Karadeniz Bölgesi için 4.693,8 trilyon lira; Türkiye için 84.780 trilyon liradır.

Bolu ili 1996-2000 dönemi, teşvik belgeli toplam yatırım tutarı; Karadeniz Bölgesi'ndeki Teşvik Belgeli yatırım tutarının yüzde 21,4'ünü, Türkiye genelindeki teşvik belgeli yatırım tutarının ise yüzde 1,2'sini kapsamaktadır.

Teşvik belgesi kapsamında yapılması öngörülen yatırımların sektörel dağılımına bakıldığında, imalat sanayiinin birinci sırada yer aldığı görülmektedir. İmalat sanayii için düzenlenen yatırım teşvik belgelerinin alt sektörler bazında dağılımına bakıldığında; teşvik belgesi kapsamında yapılması öngörülen yatırım konularının orman ürünleri (parke-kereste, kaplama, laminant üretimi) ve gıda (tavukçuluk, karma yem üretimi, süt ürünleri) sektörlerinde toplulaştığı görülmektedir.

1996-2000 döneminde imalat sanayii için 179 adet teşvik belgesi düzenlenmiştir. Aynı dönemde Bolu'da öngörülen teşvik belgeli yatırımların, belge adedi yönünden % 69'nun, yatırım büyüklüğü yönünden %88'nin ve istihdam yönünden % 77'nin imalat sanayii sektöründe yoğunlaştığı görülmektedir.

2001 yılı Ocak-Nisan ayları arasındaki dönemde Bolu iline 11 adet yatırım teşvik belgesi düzenlenmiştir. Bu belgelerde öngörülen yatırım tutarı

8.2 trilyon lira olup, bu yatırımların 416 kişiye iş olanağı sağlaması öngörülmektedir.

9. İLİN SORUNLARI VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

İl ekonomisine daha fazla katma değer yaratabilmek için, yerel kaynakların harekete geçirilmesine ve etkin bir kamu desteğini de arkasına alan sürdürülebilir bir “il gelişme stratejisi”ne ihtiyaç vardır. Bu çerçevede, Abant İzzet Baysal Üniversitesi'nin hazırlamakta olduğu “Bolu İli Gelişme Planı” önem arz etmektedir.

Bolu Valiliği ve Abant İzzet Baysal Üniversitesi'nin raporları ve DPT'da yapılan toplantılarda dile getirilen sorunlar ve öncelikle yapılması gereken işler, sektörler itibariyle aşağıda sıralanmıştır:

Sanayi

- İl'de yapım ve proje aşamasında olan OSB ve KSS projelerinin kaynak sorunlarının çözülerek biran önce tamamlanması gerekmektedir.
- İl'de sermaye birikiminin zayıf, girişimci sayısının az ve pek çok işletmenin geri teknoloji ile faaliyette bulunduğu gözönüne alındığında, KOSGEB'in bir bölge birimi veya bir şubesinin açılması yararlı olacaktır.

Tarım-Hayvancılık

- Sulama konusunda çiftçilerin bilinçlendirilmesi, sulu tarım alanlarının daha iyi değerlendirilmesini sağlayacak sanayi bitkileri yetiştiriciliğinin teşvik edilmesi gerekmektedir. Bu hususta çiftçi yayım faaliyetleri önem kazanmaktadır.
- Tarım arazilerinin tarım dışı amaçlarla kullanılması, sanayi ve mesken alanına dönüştürülmesi engellenmelidir.
- Sulama amaçlı Göynük-Himmetoğlu projesi, Yığılıkaya Barajı (1.340 ha.), Tekke Barajı ve Dörtdivan Ovası sulaması (11.317 ha.), Bolu-Seben Haccavaz Barajı (2.050 ha.), Mengen Kayabükü (12 MW),

Mengen Köprübaşı Barajının (70 MW), il dahilinde sulama ile ilgili sorunların çözülmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

- Akarsulardan kontrolsüz biçimde kum ve çakıl malzemesi alınması, taşkın koruma tesisleri ve köprülere zarar vermektedir. Ayrıca akarsulara boşaltılan evsel ve endüstriyel atıklar çevreye olumsuz etki yapmaktadır. Bu hususların kanunlar çerçevesinde önlenmesi gerekmektedir.
- Sulama Birliklerinin kurulması teşvik edilmelidir.
- İlerdeki hayvancılığın gelişmesinde büyük önem taşıyan "yaylalar" değişik nedenlerle, çeşitli biçimlerde (kalıcı inşaatlar) işgal edilmektedir. Yaylaların tarım arazisi olarak kullanılması ya da kalıcı inşaatların yapılması, kurumsal ve hukuki düzenlemelerle engellenmelidir.
- İl merkezinde "Patates Araştırma Enstitüsü" kurulması ve "Tavuk Hastalıkları Teşhis Laboratuvarı"nın açılması tarımsal gelişme açısından önem taşımaktadır.
- Tavuk kümeslerinin ısıtılmasında odun yerine kömür ve LPG yakılması teşvik edilmelidir.
- İl Tarım Teşkilatının Suni Tohumlama Teknisyeni, Veteriner Hekim ve Ziraat Mühendisine olan ihtiyaçları giderilmelidir.
- Kümes, ahır ve balık üretim tesisleri gibi tarımsal yatırım projeleri teşvik edilmelidir.
- Hayvancılık için yem bitkilerinin üretiminin özendirilmesi gerekmektedir.
- Tarım arazilerinin parçalanmış oluşu, üretimde verim ve etkinliğin sağlanması önünde engel teşkil etmektedir. Arazilerin parçalanmışlığı nedeniyle ekilemeyen bölgelerin ekilebilir hale getirilmesi, sulama ve gübre ve ilaçlama konularında etkinliğin sağlanması için arazi toplulaştırılması gerekli görülmektedir.

Turizm

- Kentsel altyapının, geliştirilerek standartının yükseltilmesi.
- İmar planının, turizm ve yeşil alan ağırlıklı revizyonu.
- Standart yatak arzının artırılması.
- Karacasu'da kaliteli pansiyonculuğun geliştirilmesi.
- Eğlenceye yönelik açık ve kapalı tesislerin geliştirilmesi.
- Turistik yörelerimizin ulaşım standartlarının yükseltilmesi.
- Örencik yaylasının yayla turizm merkezi ilan edilmesi.
- Yedigöllerde rekreasyonun geliştirilmesine yönelik çevre düzeni ve master planının yaptırılması.
- Bolu - Kartalkaya yolunun altyapısının yapılarak asfaltlanması.
- Köroğlu Turizm Alanı içinde bulunan ve 2. Gelişim Bölgesi olarak ayrılan Sarıalan Mevkiinin, gölet ile birlikte ele alınarak günübürlük ve yayla turizminin geliştirilmesi.
- Gölköy'de günübürlük turizme yönelik açık ve kapalı kullanım alanları düzenlenmesi.
- Karacasu Termal Turizm Merkezinin kent merkezi ile ilişkisi kurularak, iç ve dış turizm ağırlıklı değerlendirilmesi.
- İlin flora ve fauna envanterinin çıkartılarak eko turizme katkı sağlanması.
- Av turizminin geliştirilmesi için yayla ve dağ çevresinde kontrollü avlakların hazırlanması, konaklama ve av tesislerinin dış turizm nitelikli ele alınması.
- İnanç turizminin geliştirilmesine yönelik çalışmalara hız kazandırılması. (Akşemsettin, Tokad-i Hayrettin vb.)

- Bolu turizm master planının bir an önce çıkartılarak hayata geçirilmesi.
- Aladağ Göletinin çevre düzeninin yapılarak, turizme açılması ve aktif hale getirilmesi.
- Kış turizm merkezi Kartalkaya Kayak Tesisleri'nin ulaşımının sağlandığı 28 km.'lik Bolu-Saraycık-Sarıalan-Kartalkaya yolunun beton asfalt yapılması, Yedigöller Milli Parkı yolunun standartlarının yükseltilmesi, Bolu İli Turizmi açısından önem taşımaktadır.

Ormancılık

- Orman tahribatının önlenmesi açısından, orman köylüsüne odun dışındaki ısınma ihtiyaçlarının kredi veya ucuz fiyatlarla temini sağlanmalıdır.
- Orman hizmetlerinin yeterli düzeyde sürdürülebilmesi için personel, hizmet aracı ve ekipman ihtiyaçlarının giderilmesi, sektör açısından önem taşımaktadır.

Ulaştırma

- İl mülki hudutları dahilindeki karayollarının bakım ve onarım çalışmaları için yeterli ödenek ayrılmalıdır.

Sağlık

- İldeki sağlık personeli, mevcut hastane ve sağlık ocaklarının çeşitli branşlarda ve hizmet aracı ihtiyaçları giderilmelidir.

Eğitim

- İl Merkezinde bir Öğretmenevi ihtiyaç halindedir.
- Deprem felaketi sonrası daha da artan öğretmen açıklarının biran önce kapatılması gerekmektedir.

- Depremler nedeniyle ilköğretim ve ortaöğretim okul binalarının hasar görmesi nedeniyle, eğitim çadır ve prefabrik binalarda yapılabilmektedir. İldeki ilköğretim ve ortaöğretim okul binaları ihtiyacı biran önce giderilmelidir.
- Tıp Fakültesi'nin idari ve akademik personel sorunu giderilmelidir.

Kamu İdaresi

- İlde 12 Kasım depremi nedeniyle kamu kurum ve kuruluşlarının fiziki mekan, personel, teşkilat ve donanım sorunları artmıştır. Yıkılan veya kullanılamayacak durumda olan kamu kurum ve kuruluşlarının hizmet binaları ve lojmanlarının biran önce yapılması gerekmektedir.
- Memur ve işçi kadrolarında, teknik eleman açığı bulunmaktadır. Bu kuruluşların başında; Tapu Sicil ve Kadastro Müdürlükleri, Batı Karadeniz Ormancılık Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü, Nüfus ve Vatandaşlık Müdürlüğü, Orman Bölge Müdürlüğü, İl Emniyet Müdürlüğü, İl Sivil savunma Müdürlüğü, Sanayi ve Ticaret İl Müdürlüğü, İl Müftülüğü, İş-Kur Müdürlüğü, Sigorta İl Müdürlüğü yer almaktadır.
- Sivil savunma ile ilgili olarak İl Acil Kurtarma ve Yardım ekiplerinin personel yetersizliği bulunmaktadır.
- Merkezi idarenin taşra birimleri ile Bolu Merkez ilçe ve diğer ilçe belediyeleri finansman, teknik kadro, teknik bilgi, proje ve gerekli donanımlar ile güçlendirilmelidir.

Altyapı

- İlde Gerede ilçesi dışındaki yerleşim merkezlerinde arıtma tesisi bulunmamaktadır. Arıtma tesisi projelerinin biran önce planlanarak uygulamaya geçmesi gerekmektedir.
- Kentsel alanlarda olduğu gibi kırsal alanda da katı atık sorunlarının çözümüne önem verilmelidir.

Konut

- Başta Bolu Merkez, Karacasu Beldesi, Yeniçağa ve Gerede olmak üzere, önemli sayıda yerleşim merkezi yüksek deprem riski taşıyan alanlarda kurulmuşlardır. Yerleşim merkezlerinde, sanayi ve mesken yeri seçiminde bu hususlar dikkate alınmalıdır.

Planlama

- İl Çevre Düzeni Planı, tamamlanarak uygulamaya konulmalıdır.
- Zemin etüdü çalışmalarının tamamlanması ve imar planlarının yapılması gerekmektedir.

EKLER

İLLERİN SOSYO-EKONOMİK GELİŞİMİŞLİK SIRALAMASI

SIRA İL	ENDEKS	SIRA İL	ENDEKS
1 İSTANBUL	4,879015	43 KASTAMONU	-0,331970
2 ANKARA	3,324472	44 ÇORUM	-0,338263
3 İZMİR	2,707983	45 GİRESUN	-0,342129
4 KOCAELİ	1,745641	46 ARTVİN	-0,361540
5 BURSA	1,561681	47 ERZİNCAN	-0,369077
6 ESKİŞEHİR	1,010243	48 SİVAS	-0,408015
7 ANTALYA	0,979019	49 AKSARAY	-0,449240
8 TEKİRDAĞ	0,912105	50 K.MARAŞ	-0,450686
9 ADANA	0,825002	51 BARTIN	-0,472164
10 İÇEL	0,692054	52 TOKAT	-0,481332
11 MUĞLA	0,625896	53 ÇANKIRI	-0,506919
12 AYDIN	0,572214	54 SİNOP	-0,512526
13 BALIKESİR	0,566499	55 ORDU	-0,535689
14 KIRKLARELİ	0,554468	56 ERZURUM	-0,550649
15 KAYSERİ	0,530593	57 DİYARBAKIR	-0,614462
16 DENİZLİ	0,501473	58 YOZGAT	-0,639394
17 BİLECİK	0,474944	59 ŞANLIURFA	-0,657586
18 EDİRNE	0,408019	60 TUNCELİ	-0,694920
19 ZONGULDAK	0,362269	61 ADIYAMAN	-0,752853
20 ÇANAKKALE	0,351583	62 KARS	-0,754675
21 ISPARTA	0,337425	63 GÜMÜŞHANE	-0,783385
22 MANİSA	0,308470	64 BAYBURT	-0,798578
23 UŞAK	0,249609	65 BATMAN	-0,869404
24 KONYA	0,220072	66 MARDİN	-0,916083
25 GAZİANTEP	0,199953	67 VAN	-0,955459
26 HATAY	0,189559	68 SİİRT	-0,970848
27 SAKARYA	0,154779	69 İĞDIR	-0,980015
28 BOLU	0,147192	70 HAKKARİ	-1,053626
29 BURDUR	0,144998	71 BİTLİS	-1,056951
30 KIRIKKALE	0,141061	72 ARDAHAN	-1,057505
31 KÜTAHYA	0,093397	73 BİNGÖL	-1,060746
32 NEVŞEHİR	0,006389	74 AĞRI	-1,134534
33 ELAZIĞ	-0,024586	75 ŞIRNAK	-1,224524
34 TRABZON	-0,034803	76 MUŞ	-1,244671
35 SAMSUN	-0,042239		
36 KIRŞEHİR	-0,116527		
37 RİZE	-0,122267		
38 MALATYA	-0,179552		
39 AMASYA	-0,193947		
40 KARAMAN	-0,225250		
41 AFYON	-0,228109		
42 NİĞDE	-0,280378		

**İLÇELERİN SOSYO-EKONOMİK GELİŞİMİŞLİK SIRALAMASI ARAŞTIRMASINDA
MERKEZ İLÇELERİN SIRALAMADAKİ YERLERİ**

858 İLÇE İÇİNDEKİ				858 İLÇE İÇİNDEKİ			
SIRA	SIRA	İL	YÖRE DURUMU	SIRA	SIRA	İL	YÖRE DURUMU
1		İSTANBUL	NORMAL	41	62	DİYARBAKIR	I.DERECE
2		ANKARA	NORMAL	42	63	ÇORUM	I.DERECE
3		İZMİR	NORMAL	43	71	ZONGULDAK	I.DERECE
4	1	BURSA	NORMAL	44	73	ÇANKIRI	I.DERECE
5	2	ADANA	NORMAL	45	76	KIRŞEHİR	I.DERECE
6	3	ANTALYA	NORMAL	46	77	K.MARAŞ	I.DERECE
7	4	DENİZLİ	NORMAL	47	78	SINOP	I.DERECE
8	5	ESKİŞEHİR	NORMAL	48	80	HATAY	I.DERECE
9	6	KOCAELİ	NORMAL	49	82	BİLECİK	NORMAL
10	7	İÇEL	NORMAL	50	86	DÜZCE	NORMAL
11	9	KONYA	NORMAL	51	88	KARAMAN	I.DERECE
12	10	KAYSERİ	NORMAL	52	89	KIRKLARELİ	NORMAL
13	13	GAZİANTEP	NORMAL	53	94	ARTVİN	I.DERECE
14	15	SAMSUN	I.DERECE	54	97	KASTAMONU	I.DERECE
15	20	AYDIN	NORMAL	55	102	NİĞDE	I.DERECE
16	21	TRABZON	I.DERECE	56	105	ŞANLIURFA	I.DERECE
17	22	EDİRNE	NORMAL	57	108	TOKAT	I.DERECE
18	25	ISPARTA	NORMAL	58	111	ERZİNCAN	I.DERECE
19	26	MANİSA	NORMAL	59	120	AKSARAY	I.DERECE
20	27	YALOVA	NORMAL	60	126	AMASYA	I.DERECE
21	31	BOLU	NORMAL	61	146	OSMANİYE	I.DERECE
22	33	BALIKESİR	NORMAL	62	149	YOZGAT	I.DERECE
23	34	ŞAKARYA	NORMAL	63	151	VAN	I.DERECE
24	35	ÇANAKKALE	NORMAL	64	155	BATMAN	I.DERECE
25	36	TEKİRDAĞ	NORMAL	65	164	BARTIN	I.DERECE
26	38	UŞAK	NORMAL	66	168	KARS	I.DERECE
27	41	MALATYA	I.DERECE	67	170	ADİYAMAN	I.DERECE
28	44	MUĞLA	NORMAL	68	175	GÜMÜŞHANE	I.DERECE
29	47	GİRESUN	I.DERECE	69	179	MARDİN	I.DERECE
30	48	AFYON	NORMAL	70	186	SİİRT	I.DERECE
31	49	KARABÜK	I.DERECE	71	211	TUNCELİ	I.DERECE
32	50	ERZURUM	I.DERECE	72	246	KİLİS	I.DERECE
33	51	KIRIKKALE	I.DERECE	73	259	BAYBURT	I.DERECE
34	52	NEVŞEHİR	I.DERECE	74	330	BİNGÖL	I.DERECE
35	53	SİVAS	I.DERECE	75	340	BİTLİS	I.DERECE
36	54	ORDU	I.DERECE	76	352	AĞRI	I.DERECE
37	55	RİZE	I.DERECE	77	379	HAKKARİ	I.DERECE
38	56	ELAZIĞ	I.DERECE	78	467	İĞDIR	I.DERECE
39	57	KÜTAHYA	NORMAL	79	486	MUŞ	I.DERECE
40	60	BURDUR	NORMAL	80	560	ARDAHAN	I.DERECE
				81	582	ŞIRNAK	I.DERECE

NOT: "İlçelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması" araştırmasında İstanbul, Ankara ve İzmir illeri gelişmiş merkezler olarak kabul edilerek kapsam dışında bırakılmıştır.

PROJE NO	PROJE ADI	YER (İL ve İLÇESİ)	KARAKTERİSTİK	İŞİN BAŞLAMA BİTİŞ TARİHİ	PROJE TUTARI		2001 SONUNA KADAR TAHMINİ HARCAMA		2002 YATIRIMI		TOPLAM	
					DİŞ	TOPLAM	DİŞ	TOPLAM	DİŞ	TOPLAM		
												KREDİ
BÖLGE İZLİ TOPLAMI					100526	246367	-	-	72026	3121	-	2,463,67 (1,26)
İMALAT SEKTÖRÜ TOPLAMI					-	300	-	-	-	-	-	300
GEREKEN İNŞAAT					-	300	-	-	-	-	-	300
2002C210310 - Tamir ve Yenileme	Bolu - Gerede		İnşaat, Makina-Tech.	2002-2002	-	300	-	-	-	-	-	300
URASTIRMA SEKTÖRÜ TOPLAMI					-	50000	-	-	42814	-	-	700
YOL İNŞAATI					-	50000	-	-	42814	-	-	700
1976L040110 - Malhahan-Göynük Ayr. - I Bi Hd	Bolu		1A 69 Km	1976-2003	-	50000	-	-	42814	-	-	700
YOL İNŞAATI					-	480	-	-	64	-	-	50
JANDARMA GENEL KOM.					-	480	-	-	64	-	-	50
2000D000180 - Jandarma Sb Astsb Lojmanı (MD)	Bolu-Merkez		20 Daire	2000-2009	-	480	-	-	64	-	-	50
EĞİTİM SEKTÖRÜ TOPLAMI					-	38290	-	-	15791	-	-	11632 (951)
GENELİK VE SPOR İNŞAATI					-	2625	-	-	192	-	-	951 (951)
2000H050100 - Açık Spor Tesisleri İnşaatı (MD)	Bolu/Merkez		İnşaat	2000-2002	-	350	-	-	-	-	-	350
1990H031320 - Antrenman Spor Salonu	Bolu-Dörtdivan		İnşaat	1995-2004	-	920	-	-	149	-	-	1069
- Antrenman Spor Salonu	Bolu-Yeniçağ		İnşaat	1995-2005	-	604	-	-	37	-	-	641
1991H050160 - Sporcu Kamp Eğitim Merkezi	Bolu-Aladağ		İnşaat	1993-2004	-	751	-	-	6	-	-	757
MEB ERKEK TEK ÖĞRETİM İNŞAATI					-	3700	-	-	2330	-	-	1370
1995H020110 - Çek Programlı Lise (MD)	Bolu-Mudurnu		1000 Öğrencilik	1995-2002	-	3700	-	-	2330	-	-	1370
MEB KIZ TEKNİK ÖĞRETİM İNŞAATI					-	1500	-	-	-	-	-	1500
1992D020310 - Kız Mestek Lisesi İkt Bina	Bolu-Gerede		240 Öğr. MEB.2000.02	2002-2003	-	1500	-	-	-	-	-	1500
MEB ORTAĞAĞAÇ İNŞAATI					-	1400	-	-	-	-	-	1400
2000M010180 - Ağaç Lisesi (MD)	Bolu-Merkez		24 Derslik	2000-2003	-	1400	-	-	-	-	-	1400
MEB İZMİR ÖĞRETİM İNŞAATI VE BİD BSK					-	650	-	-	450	-	-	1100
1997H010270 - Öğrenci Pansiyonu (MD)	Bolu-Gerede		200 Öğr. Pansiyon	1997-2002	-	650	-	-	450	-	-	1100
YEREL İZMİR BAYSAK İNŞAATI					-	13670	-	-	8050	-	-	5620
2002H030040 - Çeşitli Ünitelerin Etüd-Projesi (MD)	Bolu		Etüd-Proje ve Müşavirlik	2002-2002	-	40	-	-	-	-	-	40
2000H031760 - Bolu Sağlık Yüksekokulu (MD)	Bolu		3000 m2. İnşaat+Donat.	2000-2002	-	1150	-	-	180	-	-	1330
1993H031500 - Kampus Altyapısı (MD)	Bolu		Yol,Su,El.,Çev.,Kan.,İst.	1993-2004	-	10000	-	-	7440	-	-	17440
1994H050010 - Spor Salonu	Bolu		750 Kişilik	1994-2002	-	1280	-	-	926	-	-	2206
1996H050080 - Açık Spor Tesisleri	Bolu		İnşaat	1998-2004	-	1200	-	-	60	-	-	1260
MEB ERKEK İNŞAATI					-	14745	-	-	8050	-	-	6695
1995H031170 - İkt İnşaatı (MD)	Bolu		500 Öğrencilik	1999-2002	-	4745	-	-	345	-	-	5190
1999H031120 - İkt İnşaatı (MD)	Bolu-Gölköy		1000 Öğrencilik	1999-2003	-	6000	-	-	1900	-	-	7900
1999H031120 - İkt İnşaatı (MD)	Bolu-Gerede		500 Öğrencilik	1999-2003	-	4000	-	-	-	-	-	4000

BOLU		(Milyar TL)									
PROJE NO	PROJE ADI	YER (İL ve İLÇESİ)	KARAKTERİSTİK	İŞİN BAŞLAMA 01115 TARİHİ	PROJE TUTARI		2001 SONUNA KADAR TAMİNİ MARCHAMA		2002 YATIRIMI		TOPLAM
					D I Ş	TOPLAM	D I Ş	TOPLAM	D I Ş	TOPLAM	
SAĞLIK SEKTÖRÜ TOPLAMI					85726	104964	-	-	5101	121	3415
SAĞLIK BAKANLIĞI											
19911000030	Devlet Hastanesi Tevsi	Bolu-Akçakoca	50 Yatak	1991-2002	35946	42848	-	-	2785	110	955
19911000200	Devlet Hastanesi	Bolu-Gerede	Fk Bina (Ac Pol+Id Binal)	1998-2003	-	2198	-	-	2085	-	105
20001000040	Fizik Ted.ve Reh.Merk (250 Yatak)	Bolu-Merkez	Et.Prj.-İnş.-Mak.Tec.	2000-2003	35946	38120	-	-	50	-	400
19941000110	Halk Sağlığı Laboratuvarı	Bolu-Merkez	İnşaat	1994-2002	-	760	-	-	650	110	320
											130
ABANT İZZET BAYSAL ÜNİV											
20001000210	Bilgisayar Otomasyon Projesi	Bolu	Etüd-Proje-Don	2000-2002	26080	32416	-	-	2316	1	1960
											100
											(200)
20011000400	İzzet Baysal Tıp Fak.Bolu Arş.ve İlyg Hast Mak.ve Tech Alım	Bolu	Makina-Techizat	2001-2005	26080	32000	-	-	2200	1	1650
											10
SSK BAKANLIĞI											
20001001620	Bolu Hastanesi	Bolu	250Yt (İnş-Mak.Tec.-Don)	2000-2004	23700	29700	-	-	-	10	500
											500
DİĞER KAMU HİZMETLERİ SEKTÖRÜ TOPLAMI											
					14800	52333	-	-	8256	3000	7748(175)
İS-KUR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ											
2000K010800	Bolu Hiz Binası İnşaatı	Bolu	İnşaat	2001-2002	-	160	-	-	70	-	90
											90
KÖY HİZMETLERİ GEN.MD.											
1991K070320	Köy Temesuyu Yapımı	Bolu	83(70) 2 Ünite	1991-2003	-	2691	-	-	1461	-	150
											150
MALİYE BAKANLIĞI											
1983K010170	Gerede hükümet konağı (MD)	Bolu	İnşaat	1991-2002	-	8033	-	-	2701	-	2030
1985K010190	Dörtdivan hükümet konağı	Bolu (MD)	Etüd-Proje-İnşaat	2000-2004	-	1553	-	-	1303	-	250
	Göymük hükümet konağı ek binası	Bolu (MD)	Etüd-Proje-İnşaat	2000-2004	-	850	-	-	-	-	125
	Merkez hükümet konağı restorasyonu	Bolu (MD)	İnşaat-Onarım	2000-2004	-	850	-	-	-	-	125
	Seben hükümet konağı ek binası	Bolu (MD)	Etüd-Proje-İnşaat	2000-2004	-	1380	-	-	498	-	300
	Yeniçağa hükümet konağı	Bolu (MD)	Etüd-Proje-İnşaat	1998-2004	-	850	-	-	-	-	125
1996K010600	Neft Gel. Bir Hiz Bina.	Bolu	İnşaat	2001-2003	-	850	-	-	400	-	1040
											1040
SANAYİ VE TİCARET BAKANLIĞI											
1996K090070	I Organize Sanayi Bölgesi	Bolu-Gerede	100 Ha	1996-2002	-	7895	-	-	2231	-	953
1996K090140	II Organize Sanayi Bölgesi (tevsi)	Bolu-Merkez	100 Ha	1999-2004	-	2040	-	-	1700	-	200
1996K090190	Organize Sanayi Bölgesi (Don)	Bolu-Gerede	100 Ha (Arıtma Dahil)	1998-2006	-	(2)	-	-	-	-	(1)
1996K090130	II Organize Sanayi Bölgesi (tevsi)	Bolu-Gerede	100 Ha	1999-2004	-	5849	-	-	441	-	700
1996K090150	Organize Sanayi Bölgesi	Bolu-Yeniçağa	110 Ha	1999-2004	-	(2)	-	-	-	-	(1)
											(1)
ABANT İZZET BAYSAL ÜNİV											
1997K120110	Yeniçağa Bolu Ekolojik Sisteminin Araş	Bolu	İleri Araştırma	1997-2002	-	354	-	-	210	-	115
1998K120510	Fotoperiyodik Bilgi İletim Malatın Araş	Bolu	İleri Araştırma	1998-2002	-	174	-	-	126	-	49
2001K120110	Endemik İyot Eksik Bölge Zeka ve Buzlama	Bolu	İleri Araştırma	2001-2002	-	115	-	-	92	-	24
2002K120000	Buzla Bölge 0-2 Yaş Arası Çocukların Gaz Hast. Yorumdan İyileştirilmesi ve Ted. Yakt	Bolu	İleri Araştırma	2002-2002	-	25	-	-	21	-	5
											4
İLLER BAKANLIĞI GEN.MD.											
1992K090100	Bolu İT Temesuyu Projesi (MD)	Bolu	Proje Arıt. İst. İnş. Şe	1992-2005	14800	31200	-	-	1854	300	4350(175)
											175
2000K090100	İttisave Binası (MD)	Bolu-Merkez	İnşaat (150)	2000-2004	(14800)	(14800)	-	-	(14800)	(100)	(400)
											(175)